

Encreuaments

Recull de crítiques 2008-09

Escriptors del Camp de Tarragona

www.escat.cat

Escriptors del Camp de Tarragona

Encreuaments

Recull de crítiques 2008-09

Si voleu comprar el llibre en paper podeu fer-ho a la següent adreça:

<http://tinyurl.com/carqph>

Amb la col·laboració de l'Ajuntament de Tarragona

Escriptors del Camp de Tarragona

www.escat.cat

1a edició: Desembre 2011

Disseny i edició: Magalí Urcaray

Aquesta obra està subjecta a una llicència Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported de Creative Commons. Per veure'n una còpia, visiteu <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/> o envieu una carta a Creative Commons, 171 Second Street, Suite 300, San Francisco, California 94105, USA.

Sumari

Presentació	9
ANY 2008	11
<i>Diari d'un boig i altres relats</i> , de Lu Xun <i>Joan Cavallé</i>	13
La col·lecció Zenit <i>Magí Sunyer</i>	15
<i>Crema Troia a Tarragona</i> <i>Jesús Figueres</i>	17
Línia directa amb el cel <i>Anna Gispert Magarolas</i>	20
La voluntad narrativa del poeta <i>Andreu Sotorra</i>	22
Joaquim Mallafrè, traductor de teatre <i>Joan Cavallé</i>	25
Viatge literari per la vall del Gaià <i>Magí Sunyer</i>	27
<i>Els castells de la memòria</i> , d'Alfredo Gavín <i>Juan González Soto</i>	29
La cabana de la pau <i>Olga Xirinacs</i>	31

Segle XXI: la identitat a la darrera novel·la d'Òscar Palazón	33
<i>Adam Manyé</i>	
Zenit. Literatura 2008	35
<i>Jesús Figueres</i>	
<i>Els pòlders de la memòria</i>	38
<i>Olga Xirinacs</i>	
Tractat sobre l'hedonisme de la gola	40
<i>Albert Ventura</i>	
Aproximació a la mitologia xinesa	43
<i>Joan Cavallé</i>	
<i>El fotògraf</i> , d'Òscar Palazón	45
<i>Jordi Tiñena</i>	
Com un vi novell	47
<i>Jesús Figueres</i>	
La brigada de la mort	49
<i>Joan Cavallé</i>	
ANY 2009	51
Joc Partit	53
<i>Magí Sunyer</i>	
Tot crema	55
<i>Joan Cavallé</i>	
Segona edició de Joc Partit	57
<i>Mariona Bertomeu</i>	
<i>El mort</i> : calidoscopi literari i teatral	60
<i>Jordi Giramé</i>	
Lurdes Malgrat i Adrià Targa, un magatzem de versos	63
<i>Francesc Valls-Calçada</i>	

<i>Aigua dolça: una lectura refrescant</i>	65
<i>Fina Anglès Soronellas</i>	
De l'esclat de la novel·la històrica	67
<i>Mireia Solé Vives</i>	
Poesia per a infants	69
<i>Cristina Garreta Girona</i>	
Xulio Ricardo Trigo i <i>Els secrets de la reina</i>	71
<i>Lurdes Malgrat</i>	
<i>Plugim de cendres</i>	74
<i>Magí Sunyer</i>	
La literatura com a refugi i el descobriment de l'amistat	76
<i>Roser París Aixalà</i>	
Una breu aproximació a <i>Contes menestrals</i> de Josep Anton Baixeras	78
<i>Lurdes Malgrat</i>	
Joc repartit: teatre	81
<i>Magí Sunyer</i>	
<i>Hivernacle inundat</i>	83
<i>Albert Ventura</i>	
Dels clàssics a la literatura moderna	85
<i>Lurdes Malgrat</i>	
<i>Una mica d'Amor i altres relats</i>	88
<i>Jordi Vinyals</i>	
Antoni Mateu: noves trameses	90
<i>Magí Sunyer</i>	
<i>BValls de Lletres</i>	92
<i>Òscar Palazón</i>	

<i>Nòmada</i>	94
<i>Olga Xirinacs</i>	
Del Joc partit al joc sencer	96
<i>Fina Anglès Soronellas</i>	
Poesia d'alta tensió	98
<i>Òscar Palazón</i>	
<i>L'agulla en un paller I</i> , de Xavier Amorós	100
<i>Jesús Figueres</i>	
Joc Partit 2009-2010	102
<i>Magí Sunyer</i>	
<i>Óssa Major</i> (Aproximació a la <i>Poesia completa</i> d'Olga Xirinacs)	104
<i>Marta Matas i Fina Costa</i>	
Música, sexe i literatura	106
<i>Elga Cremades</i>	
<i>El mirall de la metròpoli</i>	108
<i>Òscar Palazón</i>	
Més que escriptors	110
<i>Mariona Bertomeu</i>	
Nous contes mesopotàmics	113
<i>Jesús Figueres</i>	
<i>Me'n torno al carrer Kieran</i>	115
<i>Cristina Garreta Girona</i>	

Presentació

Aquest llibre conté els articles que, amb el segell «Escriptors del Camp» es van publicar al diari *El Punt* els anys 2008 i 2009. En el recull anterior ja explicàvem que l'acord amb el diari va propiciar aquesta presència, sovintejada més que regular, a la premsa comarcal d'articles sobre llibres d'escriptors del territori i que es tracta d'un fet sense precedents immediats, i la immediatesa s'estén, com a mínim, fins al temps de la Segona República, bastant més de mig segle enrere. Com els precedents, els articles transiten entre la crítica, el comentari i la notícia, amb els inconvenients que comporta l'amateurisme salvats amb molta dignitat però que no permeten, és clar, l'afermament unes veus que aconsellin i marquin límits. És un punt de partida generat a partir de les possibilitats reals dels impulsors i que estaria bé que servís perquè algun mitjà de comunicació de la zona obrís els ulls i es decidís proporcionar-li l'empremta de la professionalitat. Ara els Escriptors del Camp de Tarragona, etiqueta que no vol ser restrictiva sinó dinamitzadora, compta amb una quantitat notable de creadors en tots els gèneres, escriptors que tenen l'ambició, imprescindible, de no limitar-se al lloc de residència o de procedència però que en formen part i és important que siguin reconeguts de manera específica pels seus conciutadans o convilatans. ESCAT vol tornar a agrair la col·laboració de tots els que, generosament, han col·laborat en l'operació, i fer constar de nou que la idea de convertir els articles dispersos en llibres i la confecció del volum corresponen a Magalí Urcaray. Ella va pensar que, a més de figurar en el web del col·lectiu, els articles es podien agrupar per tal d'adquirir qualitat de llibre virtual penjat al mateix web i a lliure disposició

de qualsevol internauta, amb l'avantatge afegit que si algun en vol exemplars en paper, només cal que segueixi les instruccions que trobarà al mateix indret i en podrà comprar. Tot sigui per a una millor difusió d'una literatura diversa i rica.

Any 2008

Diari d'un boig i altres relats, de Lu Xun

JOAN CAVALLÉ

La convocatòria del premi Jaume Vidal Alcover, de traducció, en el marc dels premis literaris Ciutat de Tarragona, va despertar, de seguida, una certa expectativa. I, des del primer moment, van resultar-ne beneficiats uns quants projectes notables. Malauradament, no es pot dir el mateix de la publicació d'aquests treballs, que s'ha vist condicionada per unes polítiques editorials no gaire amatents a la difusió de la literatura, sobretot si aquesta literatura no ve acompanyada de publicitat i moda, elements que no solen trobar-se quan el text és un clàssic, o procedeix d'una literatura llunyana o minoritària, o s'expressa amb llenguatges no beneïts per les majories, com ocorre amb la poesia. Amb tot, no podem deixar d'esmentar que, ara per ara, ja han vists la llum edicions de Petrarca (traduït per Miquel Desclot), Milosz (per Xavier Farré), Lautréamont (per Ricard Ripoll), Zola (per Margarida Casacuberta) o Primo Levi (per Teresa Muñoz Lloret).

Un dels fruits d'aquesta convocatòria és el llibre que presentem. El seu traductor, Carles Prado (Reus, 1975) és llicenciat en traducció i interpretació per la UAB, universitat on va doctorar-se en Teoria de la Traducció i Estudis Interculturals. La seva especialització en cultura, llengua i literatura xineses l'ha cursada a la Beijing Language and Culture University. Ha impartit o imparteix classes de literatura xinesa a la Universitat de Califòrnia, a la UOC i a la UAB. No és aquest el lloc per detallar el curriculum d'aquest traductor, però sí que calia donar-ne unes breus dades per tal d'entendre la singularitat i la solvència de la seva especialització. Crec que el volum que comentem és la primera traducció literària publicada per Carles Prado (darrerament, n'ha sortit una

altra, *Pan Gu crea l'univers. Contes tradicionals xinesos*, a Arola editors) i el resultat és molt digne. El recull de contes de Lu Xun (1881-1936) representa, per al lector occidental, una fantàstica manera d'apropar-se a la literatura contemporània, però ja clàssica, xinesa, a través d'un dels seus noms més rellevants. Lu Xun representa, d'una banda, la renovació de la llengua literària xinesa, però també un punt d'inflexió, tal com diu el mateix Carles Prado en el pròleg del llibre, en la història de la literatura xinesa contemporània, amb una influència decisiva en les generacions d'escriptors posteriors.

La lectura d'aquest breu recull de contes ja és plaent, de bon començament, perquè ens apropa a una realitat que no coneixem, la de la Xina en el moment en què es produeixen els primers intents d'occidentalització, dels quals participa l'autor. Els contes estan plens de costums ancestrals, difícils de comprendre avui. Però també hi ha la presència dels revolucionaris i del Dimoni Estranger, com a elements nous. Si tots els contes tenen aquest toc agradable, però, n'hi ha un que, des del meu punt de vista, és magistral. Em refereixo a «La veritable història de l'AQ», una petita novel·la que explica la història d'un betzol, un enze, un individu sense suc ni bruc. És sorprenent la manera com l'autor el redueix a no res, fins al punt de no tenir nom. I com, des d'aquest no res, ens fa seguir la seva manera de veure les coses. L'AQ, menyspreat pels rics, s'acosta als revolucionaris, que tampoc l'accepten. Acaba a la presó i és condemnat a mort. I en un final excepcional veiem com aquest trist personatge afronta la mort, que no li arriba, tanmateix, tal com ell esperava. Per a qui no coneix la cultura ni la literatura xineses, aquesta és una bona ocasió de fer-ho a través d'uns contes que fan de pont entre la cultura occidental i la tradicional xinesa. Per a qui la coneix, naturalment, aquesta és l'ocasió per trobar-se amb una versió catalana d'un clàssic.

Publicat al diari *El Punt* el 14 de gener de 2008

La col·lecció Zenit

MAGÍ SUNYER

Ve de gust presentar una col·lecció de literatura, i encara més si té una definició peculiar. Des del col·lectiu La Gent del Llamp es va considerar que seria útil la publicació d'una sèrie de petits llibres que servissin bàsicament perquè persones que comencen a escriure fessin una primera entrada, amb opuscle propi, en el camp de l'edició i, en mesura menor, perquè d'altres més experimentades hi poguessin donar a conèixer una petita peça o una *plquette* de poesies, amb independència de si posteriorment la volen incloure en un volum més ampli. Una col·lecció alhora de xoc i de caprici, que donés sortida a unes necessitats d'expressió i de singularització d'unes peces de dimensions reduïdes. En un altre temps, s'hauria pogut explotar la forma del lliurament mensual per subscripció o en quiosc, però aquesta fórmula, de gran rendiment vuitanta o cent anys enrere, no ha funcionat en els darrers intents, com *El conte del dijous*. En conseqüència, es va pensar en un producte de cost escàs però amb dignitat de presentació i es va recórrer a l'ajut institucional, que va venir de la mà dels serveis territorials de Cultura de la Generalitat de Catalunya, impulsats amb una energia superior pel poeta Adam Manyé. És així que s'ha anat definint la col·lecció perquè produís el màxim rendiment. Els llibres són breus, la quantitat estàndard de pàgines és de vint-i-quatre, apareixen mensualment i no tenen limitació de gènere. La majoria han de ser d'autors amb poca o gens d'obra publicada, només de tant en tant s'hi intercalen textos d'autors més experimentats, i el control de qualitat l'exerceix La Gent del Llamp.

Calia resoldre la visibilitat d'unitats petites com aquestes per a persones —des de lectors a crítics— que potser no farien cas d'un opuscle i en canvi donarien crèdit a un volum de més gruix. Per a la primera remesa, s'ha experimentat una combinació que pot resultar eficaç: al cap d'una quantitat determinada, els opuscles es reuneixen en un volum, a la manera d'una miscel·lània o revista de creació. És així que el primer any, per Sant Jordi, es publicarà un llibre de vora dues-centes pàgines que agruparà els vuit primer números de la col·lecció.

Es va considerar convenient que s'establís una relació evident, des del primer impacte visual, entre els llibrets i entre els llibrets i el volum que els aplegarà. S'ha recorregut a la planificació d'una imatge, encomanada a un artista gràfic, amb una única imatge amb variacions per a cada llibre petit i que es presentarà completa en el miscel·lani. Per a aquesta primera sèrie s'ha confiat aquesta comesa a Pere Español Bosch, que l'ha resolt amb una elegàcia exquisida amb la imatge una màscara incompleta amb diferents colors de fons en cada una de les cobertes i que només es podrà veure sencera i plena en la coberta del llibre de més gruix.

En el moment de la redacció d'aquest article de presentació, han aparegut tres llibres de la sèrie, el poemes de *L'olor del son*, d'Uri Mas i de *Vol*, de Gabriel Guasch, i el conte *El naufrag i la gavina*, d'Alba Tomàs. Dintre del mes de gener es publicaran *La cruïlla*, de Conxita Jiménez, i *Els noms del complement*, d'Adrià Targa. No em pertoca a mi parlar d'aquests breus llibres. Si, com a membre del col·lectiu editor, no resultava excessiu que presentés el projecte —ja realitat—, m'he d'abstenir de funcions crítiques d'uns llibres concrets. Sí que entra en les meves funcions encoratjar els escriptors del Camp de Tarragona a intentar entrar en el món de l'edició per aquest camí.

Publicat al diari *El Punt* el 21 de gener de 2008

Crema Troia a Tarragona

JESÚS FIGUERES

Em fa tot l'efecte que Joan Cavallé es va posar a escriure tot just va néixer. La quantitat i la varietat de lletra escrita —i ben escrita!— pel Joan abasta un registre de gèneres ben variats: teatre, narrativa per a grans i per a petits, assaig, estudis de literatura, d'història... Poso punts suspensius perquè és la manera còmoda de salvar-me si em deixo res per ressenyar. M'atreveixo a dir que la poesia sembla que se li resisteix. Ara bé no hi posaria pas la mà al foc, no fos cas que tingui algun calaix curull de versos ben escandits...! Ara mateix ens obsequia amb l'antologia *Crema Troia a Tarragona* amb el subtítol ben explícit d'*Un miler de versos per a una ciutat*.

No em puc estar de transcriure informació que ell mateix presenta en el pròleg. Són xifres eloqüents. «Durant ben bé dos mil anys, no han parat d'haver-hi poetes que han dedicat els seus versos a la ciutat de Tarragona.» L'antologia presenta «123 textos que sumen un total de 1244 versos i corresponen a 80 autors, tot i que 12 dels textos són anònims». Les poesies estan editades en la llengua original. Joan escriu: «Dels textos en llatí, italià, francès, occità i portuguès en donem la traducció en un altre annex del final». Hi ha poesies en castellà i la majoria són d'autors catalans.

El títol de l'antologia està tret d'una poesia barroca, anònima en castellà, del 1775 que glosa Tarragona en la festa de la patrona embolcallada de foc i d'aquí ve el símil amb la Troia encesa després de la presa de la ciutat per part dels grecs: «¿Quién de Fe y Religión Templo Primado/ así de tantas luces te corona,/ que a sospechar obligas al cuidado/ si tal vez arde Troya en Tarrago-

na?». Aquesta antologia esdevé un retaule d'estils, de llengües, de formes estròfiques, de rima i mètrica. I també de poetes; des dels clàssics com Camoes, Lope de Vega, Victor Hugo, Verdaguer, Guimerà, Alcover i Carner, fins als contemporanis com Jaume Vidal, Xavier Amorós, V. Andrés Estellés passant pels tarragonins de nissaga o d'adopció: Rovira i Virgili, Antònio i Guàrdias, Ramon Comas, Miquel Melendres, Olga Xirinacs, Magí Sunyer.

Tenim tons diversos; els que marquen l'endormiscament, la indecisió i el materialisme de la ciutat: «Tarragona, la vella ciutat mig adormida» d'Alexandre Plana. «¡Oh tu, ciutat del quasi, mai del ja!»; ¡Oh ciutat aleshores del només!», de V. Andrés Estellés. «Ciutat meva que sembles ben poc amoïnada/ per disfressar els teus canvis,/ de romana a fenícia/ i en nou rics els patricis/ de l'eximperial», de Ramon Comas. «...;Quants d'anys enrere/ fa que trepitges pols del desert,/ i que la vida se't fa sobrera/ i per dreteres de mort es perd?», de Jaume Vidal.

Els versos col·lectius o de cançó incideixen directament en aspectes actuals de la ciutat: «El gas cremat/ proclama altiu,/ amb gest esquiu/ —ciutat romana—/ que ets sobirana/ del medi brut,», fragment del Sermó de Carnestoltes IV, de L'agent del llamp. O la cançó de *Els Pets* «Tarragona m'esborrona, Constantí em fa patir!» closa amb aquell vers que es dreça amb una imatge potentíssima: «mentre la rutina lentament pentina aquest poble abandonat.»

Entre altres veus i sensibilitats, remarco la d'Olga Xirinacs que crea un procés de personificació de Tarragona amb la qual estableix un contacte íntim quan diu: «Et ressegueixo i prenc la fruita verda/ que ofereixes a l'aire». «Els amants busquen ombres morades,/ l'ombra de la muralla, anyil i fresca,/ mur resistent i còmplice,». «Començava a enyorar-te abans del viatge,/ girava el cap quan et deixava enrere, pensant que la distància feia l'oblit possible.»

Joan Cavallé amplia amb aquesta antologia la gran aportació que va fer amb la publicació de *Tarragona escrita. La ciutat vista pels escriptors* i, pel que ha explicat, encara li resta força material literari relacionat amb la capital del Tarragonès. Estudiós de la

literatura i creador literari alhora, és un home d'extensos coneixements universals. Una persona així és bàsica per mantenir el pols cultural de la ciutat. Esperem que Tarragona no desaprofiti el bagatge ideològic, de coneixements i tècnic que ressegueixen els replecs vitals de Joan Cavallé.

Publicat al diari *El Punt* el 28 de gener de 2008

Línia directa amb el cel

ANNA GISPERT MAGAROLAS

Per sort, m'ha caigut a les mans la novel·la de Jordi Folck, *Trucades des del cel*. Es tracta d' un relat fresc, ple d'imaginació en què el protagonista, el patriarca d'una família napolitana, un cop difunt, demana en el seu testament de ser enterrat amb el *telefonino*.

No era un operari qualsevol de la companyia telefònica, no, en Giambattista, que així s'anomenava el cap de família, per garantir el bon estat de salut de la línia telefònica experimentava amb la veu les notes musicals d' una canzone napolitana. Una manera original i atractiva de començar una història que planteja la comunicació entre els humans i els difunts que habiten al paradís.

La primera part del llibre, «De la terra...», destaca per la quantitat de telefonades que fa el difunt des del cel a la família.

L'autor confronta dos mons: el cel, palaus, castells, cases sense porta, on cadascú fa el que li agrada i fa gaudir els altres, i la terra on cadascú rebenta l'altre amb gelosies, enveges i mentides.

Folck contrasta els dos espais: un, ple d'éssers pobres i miserables, capaços de muntar una cua de dones vestides de negre passant el rosari , com si d'una comèdia neorealista es tractés; un espai on la naturalesa humana es manifesta amb totes les seves formes i colors, als límits de la tragèdia i de la comèdia, freqüent a l'amor i l'odi, l'alegria i el desconsol, l'enuig i la complaença, la pau i la follia, com molt bé retrata i diu l'escriptor; i l'altre, el cel, presidit per un consell de savis, escriptors, lletraferits, referents literaris (Gianni Rodari, Edgar Allan Poe, Enid Blyton, Balzac...) que gaudeixen d'un lloc en què no hi ha temps, ni pressa, ni ali-

ment, ni fam ni set, ni maldecaps, l'únic aliment que compta és la comunió dels esperits, la companyonia, l'eternitat.

Com eren de diferents els llenguatges entre un i altre món!

La segona part, correlacionada amb la primera «... Al cel», més breu, resol el lligam entre els dos mons amb un trencament lògic i previsible que tancarà la història amb l'epíleg. L'autor, amb imatges, descripcions, lliga el sentiment de la gent al territori; no oblidem que l'acció s'esdevé a Nàpols, ciutat trasbalsada per la «camorra» —perillosa màfia napolitana—; ho direm amb altres paraules, el sotrac de veure un fill morir recorda un volcà en ebullició a punt d'escopir la seva fúria i enterrar la ciutat.

Trucades des del cel, a més de ser el títol d'un programa de televisió que retransmetrà en directe les converses de la família Della Chiesa, conté uns ingredients molt variats que configuren una història de difícil classificació: la idea de pau, els militars no tenen cabuda al cel; la comicitat dels noms, Graziosi, Sabatina, Ochialina; telefonades al Vaticà, miracles (qui no té veu, parla), la buidor de felicitat produïda pels diners, etc.

De tota la narració es desprèn un missatge clar, una lliçó de moral: l'home ensopega mil vegades, no reconeix les seves faltes i sempre en culpa els altres. Per això, des de la terra mateixa escoltem les veus del cel que anuncien un món millor; esperem que passeu una bona estona gaudint de la lectura; un bon propòsit per a l'any que comença.

Publicat al diari *El Punt* el 4 de febrer de 2008

La voluntad narrativa del poeta

ANDREU SOTORRA

Quadern de paradisos imperfectes, de Gabriel Ferrer (Reus, 1962), és la demostració d'una escriptura escrupolosa, de llengua rigorosa, treballada artesanalment i feta amb pausa i amb solatge. El recull, amb diverses formes poètiques —quartets, decasíl·labs, sonets, rimes lliures, etc.—, té tres parts, que l'autor anomena «capítols», com si fos una novel·la, i dues endreces, o un pròleg i un epíleg.

Gabriel Ferrer fa una reflexió del pas del temps, dóna una idea de la representació artística de la realitat i llança un seguit de mirades enrere i endavant, encarades a un futur incert, amb cert escepticisme, però també amb esperança. El Gabriel Ferrer poeta apareix ara, però no surt del no-res. El 1978 neixen uns premis literaris que s'adreces als joves. Els convoca Òmnium Cultural del Baix Camp. I al cap de poc temps es converteixen en un referent d'autors nous que anys després han tingut un paper reconegut en les lletres catalanes. L'any 1980, en la tercera convocatòria d'aquells premis, que avui continuen com a «Gabriel Ferrater» de poesia i «Antoni de Bofarull» de narrativa, s'hi presenta, entre un miler d'originals, un que opta a la modalitat de 17 anys. Es titula *Ingènuament nu* i el guanya un encara desconegut Gabriel Ferrer.

Aquell no és un recull de formes convencionals, sinó que està fet de grafismes i cal·ligrames, en un gest de rebel·lia i de mirada a la vella avantguarda, tan reivindicada aleshores. Entre aquells poemes dels 17 anys i els d'ara hi ha mitja vida. Mentrestant, l'autor creix i madura. Entre multitud d'iniciatives pedagògiques, cíviques i socials, torna ara a l'escriptura literària, vint-i-cinc anys

després, potser fidel a un principi que ell mateix expressava aleshores i que diu: «Només desitjo que els meus mots siguin, cada dia, més fidels als meus pensaments.»

Hi ha un canvi de forma evident i elaborat, entre aquell primer recull premiat als 17 anys i aquest d'ara. Però, en l'actual, s'hi manté encara l'alè del poeta adolescent. I, sobretot, s'hi manté una fidelitat a la manera de pensar. Aquell 1980, als disset anys, Gabriel Ferrer parla des de la descoberta que s'està experimentant, de la il·lusió del futur. Ara ho fa des de l'experiència viscuda, de l'esperança també en el futur, però amb la solidesa del record del camí fet. Als 17 anys, l'autor és com l'excursionista que fa camins i corriols i hi descobreix un detall inèdit en cada revolt. Ara l'autor és com l'excursionista que ja coneix el camí que ha triat, més costerut, que porta a dalt de tot i, des de dalt, quan hi arriba, llança la mirada avall i hi veu, com si fos un trencaclosques, en miniatura, tot allò que ha deixat enrere.

Aquest recorregut és el que fa que l'obra literària de qualsevol autor tingui sentit. La mirada enrere i a la vegada el desig d'anar més endavant. En aquest recull de poemes, s'hi palpa aquesta mirada.

Sota la forma de la poètica, hi ha un solatge de relat molt personal, que beu de les fonts de les vivències íntimes, de les impressions pròpies, d'estats d'ànim diversos, d'eufòries altes i de moments baixos, d'amors i de desamors, de passió i de desànim, de vida i de mort, d'ofec i de crit, de ficció i de realitat. És a dir, de la gran majoria d'elixirs que fan que la literatura sigui literatura i no una altra cosa.

Hi ha una voluntat narrativa, doncs, en la poesia de Gabriel Ferrer. I això l'acosta a la intenció narrativa d'un altre poeta de Reus, Gabriel Ferrater. Per això, la lectura del recull permet refer, barrejant versos, una mena de relat breu, molt ferraterià, i que a la vegada amaga aires foixians. Però és Biel Ferrer, amb personalitat pròpia. Llegiu-lo imaginant-vos que darrere hi ha un personatge de ficció que protagonitza una història i que us parla en primera

persona. Qualsevol semblança amb la realitat, com tantes vegades, és simplement fruit de l'atzar.

[Extracte de la presentació del llibre, feta a Reus, el gener del 2008]

Publicat al diari *El Punt* l'11 de febrer de 2008

Joaquim Mallafrè, traductor de teatre

JOAN CAVALLÉ

Joaquim Mallafrè no necessita presentació com a traductor. Els seus trenta anys de carrera l'han convertit en un dels noms bàsics de les lletres catalanes del darrer terç del segle xx. Traductor escrupolós, de llarg recorregut, no ha convertit la traducció en una professió, actitud que l'hauria obligat a acceptar encàrrecs i a treballar a preu fet, amb presses i restriccions diverses. Dedicar-se professionalment a la docència li ha permès escollir les obres que ha traduït. I d'aquesta manera algunes de les obres cabdals de la literatura en llengua anglesa han pogut ser editades en català. En destaquen *l'Ulisses* de James Joyce, el *Tristram Shandy* de Laurence Sterne i les seves traduccions de peces teatrals de Samuel Beckett i Harold Pinter. Però hi podríem afegir *Viatge sentimental*, del mateix Sterne; *Dublínesos*, també de Joyce, o *Tom Jones*, de Henry Fielding; i també peces teatrals de John Osborne, Ronald Harwood o Alan Ayckbourn.

Entre els autors escollits per Mallafrè hi ha, com hem vist, Harold Pinter. Enquadrat pels historiadors del teatre, junt amb altres autors com Beckett, Ionesco o el nostre Pedrolo, dins el corrent conegut com a teatre de l'absurd, la seva teatralitat es caracteritza per la creació d'atmosferes inquietants, en què allò que es diu només és una pantalla que dissimula o amaga una altra veritat. És aquest llenguatge concís i aquesta importància d'allò no dit el que converteixen la traducció de les obres de Pinter en una empresa agosarada. Joaquim Mallafrè ho va intentar per primer cop amb *The homecoming* (1964), que va traduir i publicar amb el títol *Qui a casa torna* (Institut del Teatre, 1986). Després va

venir el volum de peces breus *Esquetxos i altres peces*, traduït amb Víctor Batallé (Institut del Teatre, 2001). I l'any passat va revisar el primer dels textos que el CAER va estrenar i publicar amb el títol *Tornar a casa* (Arola Editors, 2007). *The homecoming* és una de les millors obres de Pinter i, alhora, una de les més dures, a través de la qual posa al descobert les entranyes de la institució familiar, que deixa ben a la vista.

El fet que Joaquim Mallafrè signi dues traduccions d'aquesta mateixa obra, separades vint anys l'una de l'altra, ens permet de veure la seva manera de treballar i alguns dels criteris amb què actua. En un ràpid acarament dels dos textos, arribem a la conclusió que, en línies generals, la traducció és la mateixa. Sobretot, Mallafrè hi manté la sintaxi i la prosòdia.

La traducció de l'any 1986 sona igual que la del 2007, i això és així perquè es tracta d'una traducció ben feta, de la qual s'han corregit errors, s'han revisat alguns criteris i, sobretot, s'han substituït algunes expressions («faré un prim» passa a ser «faré un cigarro»; «passa'm una llosca» passa a «dóna'm un cigarro»; «bardaix estúpid» canvia per «beneit del carall»; «el bútxara» es converteix en «el dat pel sac»; etc.) que converteixen el text en més eficaç des d'un punt de vista teatral.

Així, el pas de *Qui a casa a torna a Tornar a casa* manté tota la seva riquesa lingüística i tota la fidelitat a l'original, alhora que guanya en funcionalitat dramàtica.

Publicat al diari *El Punt* el 18 de febrer de 2008

Viatge literari per la vall del Gaià

MAGÍ SUNYER

Amb aquest títol de ressonàncies vuitcentistes i l'especificació «Les terres altes», que anuncia dos volums més sobre el curs mitjà i la desembocadura, Josep Santesmas ha publicat un llibre que recull la literatura catalana que han suscitat les terres del curs del riu Gaià. Vivim una època en què la literatura lligada a uns indrets concrets desperta un interès poc usual abans. Els llibres en aquesta sintonia, com *Tarragona escrita*, de Joan Cavallé, el projecte magne de Llorenç Soldevila d'una «Geografia literària dels Països Catalans», les rutes literàries, les cases d'escriptors, els centres d'interpretació d'escriptors, la connexió que proposa Espais Escrits, són mostres d'aquesta vida social d'una literatura que de vegades va ser pensada amb aquesta intenció, que sovint obeïa a uns altres plans, però que, en un cas i en l'altre, deixava el testimoni d'un paisatge i unes lletres íntimament connectats.

Josep Santesmas ha dedicat moltes pàgines de mena diversa —estudis històrics, articles periodístics, proses poètiques—, la immensa majoria molt afortunades estèticament i, a criteri meu, ideològicament, a una regió que estima i coneix amb profunditat, la que va de Vila-rodona, d'on és, fins a Santa Coloma de Queralt. Ell és l'escriptor que més pàgines li ha dedicat, però en aquest llibre practica un exercici diferent: recol·lecta, amb criteri d'exhaustivitat, els testimonis de tothom que ha escrit sobre aquests indrets. Santesmas vol que fixem l'atenció en una terra de frontera —entre tres comarques i, ai las, encara!, tres províncies— d'una profunda bellesa però força desconeguda per a les grans majories. El viatge és més que literari i recull fragments o esments

d'una seixantena d'escriptors, des de Josep Iglésies, Joan Segura Joan Santamaria, Ramon Picó i Campamar i Vidal Vidal fins a un agafat una mica pels pèls Jacint Verdaguer —per la «Nit de sang», que afecta, i de quina manera!, el comte de Santa Coloma. La font literària bàsica, que es comprèn que una persona discreta com és l'autor administri amb precaució, és Josep Santesmases mateix, que, pel motiu esmentat, hi hauria de figurar molt més del que hi apareix. La revista *La Segarra*, dels anys trenta, forneix alguns dels testimonis a què és més difícil d'accedir.

Del cereal a la vinya, del naixement a Santa Coloma fins que el Gaià salta al Camp de Tarragona, el llibre fa un recorregut minuciosos per pobles, poblets i llogarrets, les «ciutats del món», tal com irònicament les va batejar Josep Iglésies, que tenen com a referència la vila de Santa Coloma de Queralt. Passa pel castell de Queralt, per les Piles, per Sant Gallard, per Guialmons, per Biure de Gaià, per Pontils, per Santa Perpètua, «la bellesa esplendorosa», per Sant Magí de la Brufaganya, per Sant Miquel de Montclar, per Vallespinosa, i s'atura al coll de Deogràcies. El viatge, de la mà dels fragments escollits i, sobretot, gràcies a la conducció hàbil, precisa i sensible de Santesmases, és apassionant, i es recomana a aquells que valorin el silenci i una natura sovint pot modificada; a dues passes de la plana del Camp i la costa víctima de l'especulació, fa l'efecte que el temps s'hagi aturat. En aquest llibre, qui hi vulgui viatjar disposa de la visió que n'han donat els escriptors. Pensem que aquest llibre i llibres com aquest evidencien que ha arribat el moment en què les prèdiques sobre la necessitat de promoure un turisme de qualitat, amb interessos culturals, s'ha de concretar en polítiques reals; que s'organitzin visites literàries guiades, no multitudinàries, per aquest indrets que sedueixen, perquè, com escriu Josep Santesmases, «La literatura és una bona fórmula de mirar i d'entendre».

Publicat al diari *El Punt* el 6 d'octubre de 2008

Els castells de la memòria, d'Alfredo Gavín

JUAN GONZÁLEZ SOTO

Alguna vegada Alfredo Gavín em va confessar que ell té la idea que la poesia és, o pot arribar a ser, despreniment. Entenc que aquesta afirmació està plena de significat. Valdrà la pena reflexionar-hi i no serà ociós dedicar aquesta reflexió al comentari del seu últim llibre de poemes, *Els castells de la memòria* (Tarragona, 2008).

Per despreniment no s'ha d'entendre l'acte de voluntat amb el qual una persona decideix allunyar de si mateix allò que ja no considera oportú, ganga prescindible, artifici que es té o que es viu com a aliè. En aquest cas, despreniment equival a allunyament, desafecció, potser, fins i tot, a intencionat desinterès. Alguna cosa ha estat útil, alguna cosa ha fet la seva funció, alguna cosa ha ocupat un temps precís en servir; i ara arriba el moment de la separació, de l'allunyament. Allò que va ser útil, que va ser inclús necessari, que va ser fins i tot companyia en avatars i va participar en creixements resta ara, monstre informe entre escumes, deformitat lesionada, esgarrada entre les onades, encallat sobre un banc de sorra, sobre un promontori sota l'aigua. L'encallada, la varada estava anunciada, es va poder preveure, es va poder prevenir, evitar l'aparatós atracament, l'aturada al caire de l'abisme. Però no, la decisió va ser una altra. El gabier havia dictaminat desprendre's de la nau, deixar-la surar al mar sota un sol inclement, despulles desolades en un naufragi ja previst. El gabier va saltar a la platja, i ara fuig deixant com a suposada ofrena no una altra cosa que el dislocat fruit de la seva desafecció, el seu desinterès. No és aquesta —però ha estat necessari revisar-la

detingudament— la precisa acotació amb la qual cal entendre la frase que alguna vegada he sentit dir a Alfredo: «La poesia és, també, o pot arribar a ser, despreniment».

Crec sincerament que l’afirmació és una proposta estètica, que l’afirmació proporciona una operació d’índole poètica. I és també, és clar, una decisió ètica, una operació que només al poeta incumbeix però que en ella involucra els lectors de la seva obra. Potser no ho he escrit amb total claredat. Ho repetiré amb paraules menys carregoses. La poesia és despreniment en la mesura que el poeta lliura allò que només a ell pertany, però que ha decidit trametre als altres com a part de si mateix, una part que ja no és entranyable, però que ho ha estat, una part que ara ha esdevingut estranyada, perquè així ho ha decidit el poeta. La poesia arriba a ser, així, un estranyament, un distanciament per guaitar millor, per veure el que ha estat, el que en la seva llunyania encara continua essent. Es tracta d’una operació que està a mig camí de l’oferiment, però que no arriba a ser ofrena.

El poeta ha publicat fins ara quatre poemaris *Ceremonias de paso* (1992), *Sonetos de la intemperie* (2001), *El somni d’un riu* (2002) i *Allí donde el amor* (2003), i un plec, *Decir buenos días nuevamente. Las arenas del castillo* (1997). I ara lliura, i ho fa al número 27 de la col·lecció Dàctil de Poesia d’Arola Editors, un nou poemari. El títol, *Els castells de la memòria*, tal vegada assenyala un pleonasme o dirigeix la vista cap a les ruïnes del passat. El llibre conté un particular regal: Cadascun dels poemes va acompanyat per una il·lustració, de tal manera que és una doble invitació, la lectura atenta i la mirada detinguda.

Publicat al diari *El Punt* el 13 d’octubre de 2008

La cabana de la pau

OLGA XIRINACS

«El centre del món és l'indret on cada individu
ha decidit de lliurar el seu combat»

Miquel MAURETTE. Escriptor del Rosselló

Al llibre *La cabana*, el centre del món és La Fatarella. No sols perquè l'autor n'és fill, sinó perquè tant la ficció com els fets històrics que s'hi narren, sobretot aquests últims, revesteixen una importància que afecta i modifica el curs de la història dels homes. Ho confirmaria Sàndor Màrai, quan reconeixia amb vergonya i temor alhora, que el fet de pensar amb desdeny que tot allò que no fos la gran capital resultava «provincià», no era altra cosa que la pròpia por a enfrontar-se amb ell mateix sense distraccions. Alguns lectors poden pensar això mateix d'un llibre sobre aquest territori particular. Però aniria ben errat. Primer, perquè el país som tots, i prou mal han fet i fan els mandarins que, des de llocs decisius i privilegiats, ens fan sentir «provincians». I segon, perquè les grans obres de la literatura universal sovint parteixen del llogarret particular. Per molt que vulgui pretendre mostrar-se superior el mandarí que arrufa el nas si es mou del seu escó d'elitista-gourmet; el que demana «la gran novel·la de la ciutat»; els post-progressistes que intenten dirigir-nos, tots ells fallen, perquè solen ignorar i menysprear tot el que no sigui la llum i el fum de la metròpolis.

La cabana és un llibre ric en tots els aspectes. Josep Gironès ja és mestre en narrar a la perfecció: precís, ampli, memorialista, tot ell un retaule que conservarà per sempre i per a tots nosaltres la vida de pagès en la fecunda profunditat estreta de la terra. Moltes dificultats per sobreviure, sí, però també el desig de créi-

xer i millorar el conreu de la terra. Alhora, Gironès eleva l'obra a categoria universal no només pels sentiments i costums de la seva gent, sinó per la tremenda constatació i situació en el mapa i en la gestió polítics, de la mort injusta i arbitrària dels innocents. Les arrels i les branques de la guerra s'allarguen i s'enfonsen molt més enllà del camp de batalla. Moltes vegades acaben sortint, com amb molt d'encert s'explica al començament del llibre. Altres, enverinen la Terra. El cert és que l'autor ens fa sentir, amb saviesa, l'olor de la pols, de l'oli, de les senzilles cassoles ben adobades que crien els fills de la pau. De les herbes remeieres, de la caça, de la pólvora i de la sang vessada.

Els aspectes que trenen l'obra són ben administrats, i la figura protagonista, el fil conductor, fa lliscar la trama amb tota versemblança, amb la suficient fermesa i sensibilitat per comunicar al lector la duresa i la tendresa de la vida al camp, des de la primera pedra de la cabana, fins els consells més pràctics; així la vida en pau esdevé el centre del món. Costen de trobar llibres que sàpi-guen comunicar, com aquest.

Són anys fatídics els que emmarquen l'obra. La tensió de la tragèdia s'encomana i, per molt que se n'escrigui, els Fets de la Fatarella s'assemblen a tants i tants genocidis que han estat, que són i que seran, que la mà i la intenció decidides dels escriptors mai no podran deturar la maldat dels homes. Per això cal dir-ho, escriure-ho de nou una i altra vegada, meditar-ho.

Però la cabana de pedra és la vida, i no hi faltarà el pa. Ens sentim tan segurs en la senzillesa del viure savi que ens acosta Josep Gironès, que en el fons tots la voldríem, una cabana com aquesta. La cabana és la pau, i convido els lectors a visitar-la.

Publicat al diari *El Punt* el 20 d'octubre de 2008

Segle XXI: la identitat a la darrera novel·la d'Òscar Palazón

ADAM MANYÉ

En l'espai que ocupem de les darreries del segle xx i dels inicis del xxi molts s'han preguntat i han especulat sobre com es produiria la transició dels segles. És difícil trobar en la realitat mostres evidents que som en un altre segle. L'espai de la literatura pot reflectir, potser no en el sentit estendalià del terme, però sí en un cert sentit, el temps que ens ha tocat viure. De fet, de tant en tant surten crítics demanant els novel·listes que s'enfrontin a fer cròniques o ficcions situades als temps actuals.

Us he etzibat aquesta reflexió per encarar quatre línies sobre el darrer llibre d'Òscar Palazón perquè penso que en un àmbit si voleu epidèrmic i, doncs, molt evident, ens presenta situacions, actituds i formes d'actuar que ja no són del segle passat. No entro a valorar la conveniència de fer-ho, només ho constato a tall de cronista perquè em sembla rellevant i poc habitual. Realment et submergeixes en el accions que et podries trobar al xamfrà de més avall i que, de fet, llegeixes als diaris sovint.

La novel·la va guanyar el quinze Premi Literari Vila de l'Ametlla de Mar i això fa que la lectura i el comentari del llibre tinguin per a mi, passeu-me la referència personal, una satisfacció afegida. A la Cala vaig exercir de professor durant vuit anys i és per això que una persona del jurat va ser alumna meva. A més, resulta que un altre escriptor d'un cert perfil generacional i d'un cert deix estilístic, l'amic Àngel-O. Brunet, de l'Òscar, també va guanyar el premi i també me'n va demanar un comentari. Deu voler dir que les collites literàries del Camp de Tarragona van fent el seu camí.

Cal dir que jo veig l'Òscar com un activista de l'escriptura. S'ha enfrontat amb la poesia, hi remet el títol, la narració curta, la traducció literària, i ara a una novel·la, i té dues característiques importants com a escriptor que queden palesades en aquest llibre: la valentia del tema, la identitat amagada sota l'aixopluc d'una mena de baixada als inferns per enfrontar-se a alguns dels trets més escabrosos del món actual; la pedofília i la violència gratuïta, i la valentia estilística.

«La vida és un trencaclosques al qual li falten moltes peces» aquesta frase situada cap al final de la novel·la, juntament amb el títol *Un rostre que no és meu*, em desvetllen dues de les claus que em faciliten la reflexió que us presento.

La novel·la està construïda a partir de les peces que van composant el trencaclosques, és per això que la portada és tan adequada. Les peces transmeten angoixa. En la primera part, que es titula *autoretrats*, els personatges ens parlen per mitjà de monòlegs interiors en primera i segona persona, i aquí l'escriptor es mostra hàbil en l'ofici, ens transmeten impressions que fan sentir en la segona part, ja en tercera persona.

Com deia, se'ns presenta una acció situada a la quotidianitat: des de llegendes urbanes fins a estereotips com la Juani (que substitueix l'antiga Lolita), la circulació a internet d'imatges sexuals sense el consentiment, la recomposició del rostre a partir de la cirurgia, amb al·lusions a la més estricta realitat dels diaris, amb gestos molt contemporanis com anar estripant l'etiqueta de l'ampolla mentre parlem, etc. i també per la manera d'escriure cinematogràfica i sense cotilles formals.

La primera part acaba amb una denúncia de la hipocresia, és a dir, el lector veu tota una sèrie de misèria moral que en passar davant dels ulls el fa reflexionar.

Per acabar, felicito l'autor i us faig una demanda: busqueu dues o tres tardes per llegir *Un rostre que no és meu* i la veritat és que entrareu en un món literari que us sobtarà i us seduirà.

PS: Sobretot no us perdeu l'epíleg que podeu trobar al blog de l'autor.

Publicat al diari *El Punt* el 27 d'octubre de 2008

Zenit. Literatura 2008

JESÚS FIGUERES

El col·lectiu *La Gent del Llamp* ha vist acomplert l'objectiu de donar joc a escriptors joves a través del projecte Zenit, que combina autors novells amb altres de trajectòria consolidada. Es fa una primera entrega individual al llarg de l'any i, «en arribar el juny, els treballs són aplegats en un volum com el present per facilitar-ne la difusió». La coberta del volum, de Cossetània Edicions, està bellament il·lustrada per Pere Español Bosch amb una màscara.

En el recull de poemes *L'olor del son* de Josep Oriol Mas (1987. Estudia Periodisme i és alumne de l'Escola de Lletres de Tarragona) hi trobem tocs d'existencialisme. El final és per a ell l'acompliment de la condició humana. Hi ha també la cerca de l'impossible i l'esforç de l'art per trobar petites satisfaccions. Cupido marxa quan l'amor s'ha acabat; la veu poètica es queda la fletxa de record.

El veterà Gabriel Guasch ens obsequia amb *Vol*, conjunt de vint-i-una poesies marcades pel moviment, l'optimisme vital i les paradoxes positives en una primera part; en la segona ens presenta l'elegia abocada al futur, i en la tercera el vol del retorn on, amb el seu mestratge habitual, ens convida a avançar cap a l'inici. Un botó per mostra: «Partiria, sempre que miro/ com acaba la terra/ a la gorja del mar que la perllonga».

El naufrag i la Gavina d'Alba Tomàs (1987), estudiant de Filologia Clàssica i alumna de l'Escola de Lletres, és una bella metàfora de la condició humana a partir de la imatge del naufrag. La soledat, la desorientació, el desànim, la ignoràcia i els ideals són els grans temes que sostenen el relat. L'home necessita que algú li

expliqui que tenir ideals és el que dóna sentit a la vida. La gavina fa aquesta funció en la prosa de l'Alba.

Conxita Jimènez, alumna de l'Escola de Lletres, a *La Cruïlla* presenta sis poesies on alterna versos de quatre i sis síl·labes. La naturalesa aspra hi pren vida a través de personificacions fisonomades per hipèbatons lleus. Enmig de la natura vivificada agombola uns llavis, unes veus, el naufrag. La natura s'alia amb els amants, i al final «renta ferides», «busca l'eternitat» i «resplendors al final de la gorja».

Els noms del complement d'Adrià Targa (1987. Alumne de l'Escola de Lletres i estudiant de Filologia Clàssica) són un exercici de proses subtils on s'hi barreja un petit homenatge a Thomas Mann. El patiment de Joan Motagut per ser coherent. La solitud d'un jove l'únic referent del qual és ell mateix reflectit en un mirall. La passió i mort de Sofia és una bona imatge dels caps buits amb final tràgic.

L'estudiant de Filologia Catalana, Albert Ventura (1985) a *Avui a Pisa* tracta temes com la desaparició de la llei de la gravetat, la pluja artificial, l'abolició del protocol de Kyoto... En la majoria de casos el conflicte es resol amb recursos tecnològics frustats, als quals rebat, amb prosa eficaç. Amb un rerefons inquietant, explica un cas de connexió entre l'església catòlica i la química per tal d'aconseguir adeptes fidels.

Vostès i el boig de Jordi Roig Ferré (estudiant de Comunicació i Audiovisuals i alumne de l'Escola de Lletres) és un divertimento teatral àgil, contrastat i amb elements de sorpresa, sobre la bogeria. La superposició de personatges; la relació entre els problemes de la gent i el control sobre el temps; i les parets que emmarquen la vida dels humans són el canemàs temàtic sobre el qual es dibuixa *Vostès i el boig*.

Magí Sunyer tanca el recull amb *Els ulls del centaure*. Parteix de *Els tres al·lucinats*, de Joan Puig i Ferrer. Personatges de la novel·la es barregen amb nous. Vilaret nét és el protagonista. Amb mestratge reconegut, Magí enllaça els temes de l'amistat i de l'art amb l'herència que ha rebut el jove Vilaret: la Caleta.

Castigat per la sentència de l'avi («... l'única sortida és que guanyis diners a cabassos») es dedica a l'especulació immobiliària i es fa ric. Sota carretades de diners ha enterrat el bell somni de Joan Antoni, el protagonista de la novel·la puigferreteriana.

Vuit autors. Tres gèneres. Estils variats. Domini de l'art d'escriure. Qualitat assegurada.

Publicat al diari *El Punt* el 3 de novembre de 2008

Els pòlders de la memòria

OLGA XIRINACS

«NOMS PROPIS. Quan evoco Mòsdriu o París no hi veig ni un sol dels seus cinc mil o cinc milions de rostres, sinó que se m'apareix una abstracció bellíssima: quan aterro, aleshores ja no és un poble o una ciutat, sinó una llarga llista de noms propis que intento desxifrar d'un en un.»

Eugeni PEREA, *Els pòlders de la memòria*

Entrar en un llibre de reflexions tan fèrtil com el que ara comento és un goig intel·lectual. Ben distribuït en apartats amb títol, els lectors hi troben tot allò que necessiten i que l'autor, proveïdor amatent, els aporta. He escrit «reflexions», i els reflexos van en sentits diferents: des d'una etiqueta amb els components d'un producte alimentari, fins a la vida política reflectida en tots nosaltres, inclòs l'autor, que hi afegeix les seves pròpies llums. El reflex d'un cert «color d'aigua» arriba fins al «càlcul matemàtic interestel·lar», on Eugeni Perea comprova que «entre un astre i l'ull que el mira, els fotons de la llum ara tracen un segment per unir els cossos.» La reflexió, en tots els seus sentits, penetra allò extern inconegut des del nostre interior, també desconegut, i hi estableix una connexió. És el propòsit del llibre, expressat a la cita més amunt apuntada: quan el món es percep com una llarga llista de noms propis que cal examinar d'un en un, no basten un llibre ni una vida per anotar cada reflex que rebem ni cada reflexió que descrivim.

Comenta Peter Handke en la seva interessant «Història del llapis» que «quan en un llibre trobem un passatge particularment reeixit, fem una pausa, alcem els ulls al cel, contemplem el nostre entorn, fins i tot la nostra província, i reprenem la lectura». Penso

que aquest és un senyal clar que l'obra s'ha reflectit dins nostre —ens ha comunicat pensament i emocions—; alhora desem aquest reflex a la memòria. Però, ¿per què contemplar el paisatge i la demarcació i tot? Doncs perquè aquest interval és el temps que necessitem per fer nostra aquella idea que ens ha ofert el llibre. I somriem amb la certesa d'una bona troballa que ja formarà part de nosaltres mateixos.

Amb aquesta atenció llegirem l'excel·lent *Els pòlders de la memòria*, d'Eugeni Perea, de Riudoms. Riudoms, el Mòsdriu bloquer i radiofònic de les cròniques locals. Potser el Mòsdriu que accedirà a ser un referent literari de categoria universal. Perquè ja és sabut, malgrat els mandarins de neó i despatx «civilitzat», que la cultura execrada per ells com a «provinciana» pot arribar i arriba, a pesar del menyspreu, a les profunditats i alçades més glòries, tot gràcies a una bona reflexió.

La confessió íntima que comporta cada dietari, memòria i autobiografia, s'adreça directament a nosaltres, i ens sentim interpel·lats. Si l'autor ens parla de la blancor moral d'un sabó, i comenta l'art en totes les seves dimensions, des de la preferència per l'abstracte, però admirant Giotto i conversant amb els poetes d'ara i d'abans, ens en fa confidència. La nostra natural curiositat, malgrat les reserves literàries, ens fa pensar que som dipositaris d'un secret. És l'art de la comunicació, i són d'admirar els escriptors que l'aconsegueixen. A través dels sentits ells ens mostren tot allò de millor i imaginatiu —també de terrible— que es produeix al nostre voltant. Tot és motiu de reflexió. I *Els pòlders de la memòria*, llibre per això mateix inoblidable, és un referent de la nostra millor literatura.

Publicat al diari *El Punt* el 10 de novembre de 2008

Tractat sobre l'hedonisme de la gola

ALBERT VENTURA

Diuen els corpus lexicogràfics que el foc és un procés físic i químic; també recullen, però, nombroses accepcions: el foc també és conegut per ser el representant per excel·lència del desig, de la passió. Jordi Cervera condensa a *Desig de foc* una part del foc més *clàssic* mitjançant una narració amb l'essència de la cuina tradicional catalana. Tanmateix, qui pensi que es tracta d'un receptari narrativitza s'equivoca. Les receptes hi tenen un paper clau: tot girarà entorn la cuina i els aliments; les receptes esdevindran rols narratius així com metàfores entenedores de l'esdevenidor. És, per tant, una novel·la completament sensual, un petit univers que desprèn olors i colors d'un temps passat que, per sort o per desgràcia, és totalment mort i enterrat. La societat que Cervera ens descriu és a cavall entre l'antiga societat catalana de masia del s.xix però amb els matisos que aporta la modernitat que comença a arribar gràcies al turisme. Malgrat sigui molt agosarat afirmar-ho, sembla que Cervera dugui un pagès al cor: ens descriu acuradament com es fan les feines del camp, com es verema (p. 101) encara amb portadora i, per dinar, els homes no duen una carmanyola o se'n van a menjar a l'hostal, sinó que s'enduen una clotxa al tros. Això sembla indicar-nos que ens trobem als anys 60, durant l'època on el nostre país va esdevenir una potència turística, on els francesos hi campaven amb els seus Gordinis i *Tiburón*, i on els aborígens descobrien els cossos femenins estrangers, així com ginys estranys per poc usuals.

D'una banda, la frase que encapçala aquest mateix article, contundent i poètica alhora (p. 68), és una de les claus narrati-

ves de l'obra: l'hedonisme de gola o, altrament dita, passió pel bon menjar, que produeix un plaer extraordinari. Servirà d'eix, de nucli, al voltant del qual giren infinitat de fets més o menys rellevants, però no per això menys reals, que arriben a fregar el pecat capital de la gola malgrat que aquest, precisament, no s'esdevé. De l'altra, el que és innegable és que Cervera, per completar aquest petit món ufanós de sentits gustatius, carnals i olfactius, fa ús del llenguatge d'una manera acurada, amb amplitud de mires; salta a la palestra amb un registre complet. Hi trobem mots com *ferrada* (p. 174) o *bajoca* (p. 225), així com referències al romesco, salsa poc coneguda en terres allunyades del Camp de Tarragona durant l'època on se situa. Per contra, pot arribar a l'excel·lència amb mots com *pantagruèlic* —un adjectiu que s'aplica a la gana i significa *molt gran*. No hi ha pas cap altre mot que s'hi escaigui més perquè el desig també passa per la boca.

Pel que fa als aspectes purament estilístics i narratius, el lector hi trobarà un lèxic ric que teixeix una narració que avança temporalment amb bon ritme per concloure, finalment, amb un *crescendo*; tot s'acompanya des de la primera plana fins a la darrera d'uns estils poètics que denoten clarament que Cervera és, a banda d'un bon narrador, un bon poeta, un mestre de la llengua que sap fer-la maleable i apamada quan convé, i, quan no, desmesurada —però sempre a voluntat. Res no queda a l'atzar: en aquest petit món de masia catalana tots els sentits —així com sentiments— exploten; l'explosió, a més, és equiparable a la força, la potència, la ràbia d'un bon all, un all discret de vegades i d'altres no tant. L'all, que sembla haver recollit forces tel·lúriques ancestrals, desenvolupa un paper que ens ajuda a completar l'univers narratiu que l'autor ens dona de mica en mica, amb cura i precisió. Precisament això, la dosificació de la informació, provoca al lector un encuriosiment que, com ja hem apuntat, és molt perillós: no et deixa abandonar les planes de la novel·la. I així, com els bons alls que s'afarren als dits amb tendresa però amb ferocitat i energia, és com ens arriba *Desig de foc*, de Jordi Cervera, un univers on el menjar és indestruable de la vida.

No és gens fàcil descriure una flama perquè cada rebufada que fa el foc ens duu a camins diversos. És per això que la novel·la de Jordi Cervera és tan ampla. Bon profit!

Publicat al diari *El Punt* el 17 de novembre de 2008

Aproximació a la mitologia xinesa

JOAN CAVALLÉ

De Carles Prado vam comentar, fa un temps, la traducció que havia fet d'una selecció de contes del gran narrador xinès Lu Xun. Ara parlem d'una altra selecció de contes de què es responsabilitza i que s'inclou a la col·lecció Camaleó, que editen Arola editors i la Facultat de traducció i interpretació de la UAB. Com que aquests contes són tradicionals, a la dificultat inherent a tota selecció s'hi afegeix la que es deriva de l'existència de diferents versions de cada text, dificultat que Carles Prado ha resolt de manera clara i senzilla. El primer conte explica la creació del món. Ens apropa, doncs, a un temps en què «no existien ni Cel ni Terra, tot era una immensa bola negra com una gola de llop, que tenia la forma d'un ou de gallina. Ja des de l'antiguitat se l'ha anomenat caos». Pan Gu era un ésser gegantí que habitava em aquest indret; després de molt de dormir, va despertar-se i, en aquest punt, enutjat per la foscor, va tallar-la amb una destrat. D'aquest tall va néixer tot el que existeix. Aquest relat de la creació té molts punts concommitants amb altres relats: la foscor inicial, el caos, la forma d'ou, l'existència d'un ésser previ creador... Dues diferències, però, són remarcables. Una, la cronologia: no van ser sis dies, com el mite judeocristià, sinó milers d'anys, el procés creatiu. I Pan Gu no va sobreviure a la creació; ans al contrari, quan el món ja estava creat i no hi havia cap perill, el creador va morir. La gran feina del creador havia estat, de tota l'amalgama de coses, separar el Cel de la Terra. Després, les parts del seu cos es van metamorfosar en elements que van poblar Cel i Terra, en un exercici bastant panteista. Pan Gu, però, havia mort sense haver creat la Humanitat.

tat. En aquell moment, «la Terra era una extensió muda, deserta i solitària». La creació de la Humanitat prové d'una deessa, Nu Wa, en veure que el món era ple d'animals però que ella no tenia companyia. Va ser així que va decidir-se a crear uns semblants. Ho va fer amb una bola de fang, òbviament «de color groguenc». Però la seva feina no va limitar-se a crear els primers, sinó que va modelar milers d'éssers, fins que la Terra va quedar-ne plena. Els contes que segueixen estan disposats en un cert ordre cronològic, en relació a allò que expliquen. El món va quedar, des dels inicis, estructurat en aquestes dues parts: el Cel i la Terra. Al Cel hi ha un Sobirà del Cel, que governa per sobre de tot. Per sota d'ell hi ha la família reial i un seguit de déus diversos. A la Terra hi ha els humans, organitzats en diferents nacions, cadascuna amb els seus dirigents, però amb un monarca dominant, que vindria a ser el rei del país més important. En certa mesura, doncs, la Terra i el Cel funcionen com dos miralls. En línies generals, les divinitats busquen el bé dels humans, els ajuden i fins i tot arrisquen la vida per salvar-los. En aquests relats, tot és d'unes proporcions descomunals, tant el temps com les distàncies. Parla, potser amb intuïció, d'un fossat marí que no tenia fons. Hi ha muntanyes de 15.000 Km. d'alçada. Els déus, a part de tenir poders màgics, es metamorfosen en éssers molt diversos. D'altra banda, en alguns relats, es produeix la relació amorosa i fins i tot carnal entre humans i animals. En ocasions especials, a més, els humans poden ascendir a l'estatus de la divinitat. Després dels contes mitològics vénen les llegendes, relats a través dels quals s'intenta donar sempre una moralitat, que sol expressar-se en la darrera frase. El llibre va acompanyat d'un disquet en el qual consten digitalitzats els textos en català i xinès, junt a l'enregistrament sonor en xinès. Com que no sé gens de xinès no puc valorar la traducció. El que sí que puc dir és que l'esforç de Carles Prado per acostar-nos aquella llunyana i antiga cultura es compensa pel gust d'aquesta agradable lectura.

Publicat al diari El Punt el 24 de novembre de 2008

El fotògraf, d'Óscar Palazón

JORDI TIÑENA

Óscar Palazón és un jove escriptor lleidatà que viu a les Borges del Camp, treballa a Taragona i a més de la seva activitat com a traductor i col·laborador en diversos mitjans de comunicació ha publicat el recull de poemes *Atlas de la memòria* i les novel·les *Un rostre que no és meu* (Premi Vila de l'Ametlla de Mar, 2007) i *El fotògraf*, i manté un bloc que es diu *El vertigen del trapezista* (<http://elvertigen.blogspot.com>).

Escollir ser un trapezista de la literatura no és una elecció circumstancial. Més aviat és una declaració de principis. És una opció pel risc, una aposta per la llibertat creativa i una voluntat d'allunyar-se de la seguretat de la pista per mostrar-se als lectors nu de seguretats i oferir-s'hi en la nuesa fràgil d'un salt mortal que el mantingui en el vertigen. Això és *El fotògraf*, la seva darrera novel·la. Un exercici de memòria històrica sobre els catalans als camps nazis que fa tombarelles sobre les formes literàries i que arrenca, segons pròpia confessió, d'una visita al camp de Mauthausen. «El silenci que s'hi respirava em va impressionar tant que, al cap de tot aquest temps, el vaig recuperar per a la novel·la. Un silenci estrany, com un embolcall de paper de seda que ho cobreix tot i esmorteix els sons dels vius. És, potser, la veu dels morts, que no volen callar», diu l'autor. I és que *El fotògraf* és la recerca d'aquestes veus. Basada en personatges i fets reals, en els republicans Francesc Boix i Antoni Garcia, i l'ombra del caçanazis Simon Wiesenthal, i en l'existència de les pel·lícules pornogràfiques que els nazis van filmar a Sachsenwald, la novel·la és una immersió en la barbàrie i en la impunitat, el desig de justícia i la confusió dels desvaris. En la història, aquestes pel·lícules, novel·lades per l'alemany Thor Kunkel el 2003 en *Endstufe* possiblement van ser-

vir en operacions d'intercanvi entre 1941 i 1943 per obtenir ferro suec i petroli tuncià. Segons Kunkel els actors eren membres de l'associació naturista Bund für Leibesucht i els productors, així com els consumidors, eren civils de classe alta del règim nazi. Palazón arrenca d'aquest fet per fondre realitat i ficció en un joc literari de risc. A *El fotògraf*, les pel·lícules, rodades amb presoners i membres de les SS a Mauthausen per l'imaginari sergent Hans Zimt, esdevenen el símbol de la degeneració del nazisme i el seu menyspreu pels altres i la necessitat improbable de reparació.

Enric, un jove professor amb passions poc confessables, després del seu fracàs matrimonial, viatja cap a Anglaterra, on compra un quadern escrit a Mauthausen pe l'ex-pres Sebastià Company en què es relaten en detall aspectes de la vida del camp i, sobretot, l'activitat cinematogràfica del sergent Zimt. Obsedit amb la idea de trobar Sebastià Company, inicia la recerca de l'ex-pres fins que el troba en una residència de Cambrils, moment en què coincideixen dues obsessions: la seva per l'ex-presoner de Mauthausen i la d'aquest per castigar el sergent alemany nazi pels seus crims.

La novel·la no és, però, l'exposició del catàleg de brutalitats del camp de concentració —una temptació que Palazón sap evitar amb mesura— sinó l'exposició d'un caos: el que en realitat hem viscut en l'administració de justícia pels crims del nazisme. Així, la narració és descabdella en tres nivells argumentals paral·lels: el fracàs matrimonial de l'Enric i les seves debilitats inconfessables, la seva recerca de l'ex-pres Sebastià Company i el diari d'aquest, i la persecució del sergent Zimt, que es fonen en un final agosarat i desconcertant de demència senil.

Excel·lent el ritme de la novel·la, la contenció dels horrors que hi apareixen, l'ambigüitat moral del protagonista, l'ús de la veu narradora que ens revela el contingut del quadern del deportat, amb la renúncia a la primera persona, i el final agosarat i sorprenent que fon la lògica de la narració en un deliri i, no obstant això, d'una veritat esfereïdora.

Publicat al diari El Punt el 8 de desembre de 2008

Com un vi novell

JESÚS FIGUERES

Quan s'escau el dos-cents aniversari de la publicació de la primera part del Faust de Goethe, Antoni Cisteró (Barcelona, 1946), a través de Cossetània edicions, ens obsequia amb un llibre deutor del cèlebre drama goethià. El mateix títol n'és un manlleu: *jo et convoco, Esperit de la Terra, que m'has de donar força com faria un vi novell!*

El triangle Faust-Mefistòfeles-Margarida s'actualitza en Joan Seuba-Lluçà-Rita. Ambientats en una ciutat, Avelleda, situada al sud de Catalunya; en l'actualitat de principis del segle XXI. En el Centre Recreatiu Sant Pancraç —de reminiscències republicanes—, ara convertit en un rònc casol d'avis, és on es cou la transacció de compra-venda de l'ànima de Joan per part de Lluçà, un simpàtic mefistòfeles hereu estrofolari de l'estètica *hippy*. Personatge sentenciós, irònic, mig filòsof i enamorat del Faust. En el mas on viu amb altra gent en un ambient comunal un xic periclitat assagen eternament el drama faustià com un esport, no hi ha cap pretensió de presentar-lo a escena, per ells és un divertiment que omple el temps d'oci i que dóna resposta a les inquietuds vitals dels estadants del mas.

Lluçà és qui porta el bar del Centre Recreatiu. És un personatge vital i positiu, no s'està de citar passatges del Faust per sentenciar i donar respostes, sempre sorprenents, a la vida anodina que transcorre entre els clients habituals entretinguts pesant figures amb el diari al davant o jugant al dòmino.

Joan, viudo i jubilat, acostumat a ser manat, sofreix una transformació, es rejoveneix, desa *les recances en el bagul de les cabòries innecessàries* en paraules de l'autor.

El procés de rejuveniment de Joan és interior, és mental i corre paral·lel a la resistència que presenta a vendre una peça de terra que té en en seu Miravall nadiu. Un poble on l'únic que destaca és l'ermita de Santa Rita situada al cim d'un muntanyola i que té valor com a paisatge, diguem-ne, típic i representatiu del poble. Qui vol comprar la seva terra du entre mans un tripijoc que demana una forta inversió econòmica. El fet que Joan i un altre veí no venguin, tot i les pressions de tot tipus, fa que la gran inversió que transformaria els voltants de Santa Rita no prosperi.

El tercer personatge crucial, Rita, la que fa el paper de Margarida, té un perfil molt diferent al del seu referent literari. Ella aporta seguretat a la relació amorosa davant d'un Joan carregat de dubtes tal com es pot veure al capítol XXXIV:

—M'estimes, Joan?

—Jo... Rita... per a mi ets com un somni. Ets la passió que mai havia ni tan sols intuït. Però tu...

—Mira, Joan, no hi tornis. Ara estem junts. Tenim, per dir-ho així bona sintonia. Doncs viu-la, viu-la ara, al moment. Només et puc dir que sóc sincera.

Així, doncs, veiem que l'Anton Cisteró manlleua del tema de Faust els personatges centrals, però els dóna una dimensió nova, una vida nova i un final també diferent. L'Anton fa una aposta ferma en decidir-se a fer una actualització d'aquesta volada. De fet la mateixa solapa del llibre ens diu que *considera la literatura el seu mitjà per expressar les experiències i les reflexions que sorgeixen d'una formació pluridisciplinària i d'un ampli ventall d'interessos*. Prova d'aquest interès per la literatura és que ha obtingut els premis de teatre La Carrova 1998 (*Peixets de colors*) i 2005 (*Quan l'infern sigui atiat*), i Théatron 2001 (*Feu-me lloc!*), i ha estat finalista dels premis d'Eivissa de novel·la (*Sabàtic*) i E-poemes 2003 de *La Vanguardia*.

Publicat al diari *El Punt* el 15 de desembre de 2008

La brigada de la mort

JOAN CAVALLÉ

A començaments d'any, amb motiu de l'estrena, al Teatre Fortuny, de l'espectacle *El mort*, vaig tenir ocasió de conèixer personalment Toni Orensanz, de qui s'inclouïa l'excel·lent monòleg «L'homenatjat», molt ben interpretat per Gerard Martí. Mesos després, ja en plena primavera, vaig anar a Falset per presentar el darrer llibre d'Angela Jackson. Entre el públic, alguns falsetans encara profundament marcats pels fets de la darrera guerra. Hi havia també el Toni Orensanz, qui, entre altres coses, va explicar-me el projecte en què estava embolicat: la investigació al voltant d'un grup anarquista que, durant la passada guerra, havia anat fent la ruta per diferents pobles del sud de Catalunya i de l'Aragó, cometent una gran quantitat d'assassinats però amb la particularitat que, a més, donaven la cara i intentaven fer pedagogia tot explicant els motius de cada mort. El tema prometia molt i em vaig fer el propòsit de llegir el llibre tan bon punt aparegués. Amb aquest article intento donar compte d'aquest propòsit.

El llibre de Toni Orensanz no és ben bé ni una investigació històrica ni una novel·la. De la primera el separa la metodologia. De la segona diguem que li sobra veritat. El llibre no té ni gota de ficció. El gènere, doncs, al qual podríem adscriure *L'òmnibus de la mort* amb més precisió segurament és el del reportatge periodístic. Amb tot, sense cap dubte, participa de manera clara dels avantatges tant de la novel·la com de la investigació històrica.

En els temps immediatament posteriors a la sublevació de Franco, un seguit d'assassinats presumptament amb intencionalitat revolucionària, van esquitxar tota la nostra geografia. Sovint

s'han atribuït aquests assassinats a grups d'incontrolats i el que es proposa demostrar, precisament, Orensaz és que, d'incontrolats, no n'eren tant com sembla, sinó que molts seguien un programa i que estaven organitzats i coordinats. Una altra cosa és que no seguissin les directrius dels poders legítims; ans al contrari, actuaven al marge de la legalitat republicana, i sovint enfrontats a ella. Toni Orensanz agafa la pista d'un d'aquests grups, conegut popularment com la Brigada de la Mort, que havia actuat al seu poble, Falset, el setembre d'aquell any, amb un resultat de 27 morts. Fent-se assessorar d'historiadors professionals, compartint-hi recerques, utilitzant eines que són pròpies dels historiadors, com la recerca en arxius, l'autor es proposa el principal repte d'esbrinar la identitat de l'home que comanda l'escamot i que respon al nom o malnom de Fresquet. Seguint falses pistes, fent marxa enrere quan cal, insistint per altres vies, beneficiant-se a voltes de la casualitat i, sobretot, no defallint mai, la personalitat d'aquell home es va perfilant davant dels nostres ulls. El resultat és sorprenent. Conèixer com actuava un d'aquells escamots, quines eren les raons i fins i tot la psicologia del seu cabdill, ens il·lumina d'una manera poderosa sobre aquest aspecte negre d'un període més negre encara. Amb la modèstia amb què el gènere del reportatge afronta els grans temes de la història, aquest ens ofereix, a més, una lectura plena d'interès en què l'autor ha sabut dosificar les sorpreses tot aprofitant els recursos de la ficció sense ser-ho. No voldria acabar aquest article sense dir que es tracta, també, d'una obra valenta, en què l'autor ha hagut de lluitar amb fantasmes pròxims per tal d'arribar a unes conclusions que no eren les que en un principi podien esperar-se.

Publicat al diari *El Punt* el 22 de desembre de 2008

Any 2009

Joc Partit

MAGÍ SUNYER

El passat mes de novembre, Escriptors del Camp va començar una nova etapa amb la primera edició de les sessions de Joc Partit. Canviaven moltes coses. L'organització va passar de ser compartida pel Departament de Filologia Catalana de la Universitat Rovira i Virgili i l'Ajuntament de Tarragona a ser exercida en exclusiva pel Departament, per retirada de l'Ajuntament, que en data d'avui ha estat incapaç de concretar la seva posició al respecte, i això ja deu ser una opció. L'activitat es deslocalitzava, perquè, ni que es continuï realitzant a Tarragona, des del moment que s'ha manifestat el desinterès local i que l'organització ha passat a ser universitària, supralocal, es pot fer en qualsevol indret d'aquestes comarques. Aquest canvi ve reforçat pel patrocini de la Institució de les Lletres Catalanes i l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, dues entitats nacionals. A fi de comptes, la continuïtat de l'acció a la ciutat de Tarragona ve determinada per la residència habitual de la majoria de promotors i per l'acord amb el Teatre Magatzem, que proporciona el local i una àgil introducció a l'espectacle amb la lectura de textos dels protagonistes de la sessió. La darrera, però no menor, novetat consisteix en una variació de la fórmula que s'havia utilitzat fins llavors, centrada en un únic escriptor, la conversió en un diàleg entre dos escriptors amb determinades afinitats que permeten una conversa distesa sobre escriptura pròpia i de l'interlocutor, llibres, tècniques, preferències i un llarg etcètera, perquè cada sessió queda oberta no tan sols per les diverses menes d'escriptors que acull sinó també per la sintonia que s'estableixi entre les parelles en cada ocasió. El joc

queda partit i s'obre la possibilitat de dos monòlegs o d'una conversa enriquidora. Amb la intenció que prevalgui la segona opció, s'han establert parelles amb afinitats: literatura i dona, narrativa, poesia, narrativa històrica, teatre, literatura i paisatge, i s'han triat escriptors i escriptores de molt diversa mena: Montserrat Abelló i Montserrat Palau, Òscar Palazón i Mònica Batet, Lurdes Malgrat i Adrià Targa, Ramon Pallisé i Xúlio Ricardo Trigo, Sergi Xirinacs i Francesc Cerro, Eugeni Perea i Ramon Gomis. Una festa ha de coronar la primera el final de la primera temporada, el mes de juny. Llavors hi hauran passat dotze escriptors i l'activitat d'Escriptors del Camp s'haurà dinamitzat i alleugerit alhora.

Per tal d'estrenar temporada, es va buscar una parella de ball especial i es va aconseguir que s'hi avinguessin dues escriptores que han dedicat bona part de la seva activitat a reivindicar les dones escriptores. Una, Montserrat Abelló, ja havia estat Escriptora Convidada en solitari, uns quants anys enrere, però es va voler que inaugurés la nova etapa per la significació que ha adquirit en la literatura catalana dels darrers temps, culminada l'any passat amb la concessió del màxim guardó: el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes. A l'altra, Montserrat Palau, se li havia proposat anteriorment d'intervenir-hi, i havia postposat l'acceptació fins ara. El diàleg va ser viu, vibrant, només vam haver de lamentar la generositat excessiva de Montserrat Palau, que va voler contribuir en grau màxim a l'homenatge que es retia a Montserrat Abelló, en detriment de les referències a la seva pròpia obra. Les estratègies d'escriptura, la dona, l'exili, els comentaris sobre altres escriptors —sobretot Mercè Rodoreda—, les traduccions, la poesia i la novel·la i tantes altres coses van obrir el joc, el debat, la conversa, el diàleg.

Publicat al diari *El Punt* el 12 de gener de 2009

Tot crema

JOAN CAVALLÉ

Conec a Sergi Xirinacs des de fa bastants anys, de quan ell era regidor de Cultura de l'ajuntament de Tarragona i jo estudiava a l'Escola Municipal d'Art Dramàtic Josep Yxart, a més de ser tècnic de llengua al servei del municipi i, per tant, col·laborador circumstancial en algunes activitats del departament de Cultura. En aquella època d'actuació política, Xirinacs va tenir algunes notables intuïcions, entre elles la de començar la casa (de la Cultura) pels fonaments de la formació (l'EMAD, per exemple). Després, li vaig perdre el rastre durant una llarga temporada, fins que vaig retrobar-lo com a dinamitzador cultural, vinculat bàsicament a la Cooperativa Obrera i centrat sobretot en el camp de les arts escèniques. Durant els darrers anys, Xirinacs ha fet molts papers en aquesta auca que és el teatre, des de programador, a actor, passant per director i també autor. Les obres que fins ara havia escrit, a part d'anar sempre molt lligades al procés de muntatge, no havien arribat a veure la lletra impresa, tot i que ja se li endevinaven notables habilitats per al diàleg teatral i la invenció de situacions inquietants. El gener passat, Xirinacs va formar part de la quinzena de dramaturgs que van confeccionar l'espectacle *El mort*, per al CAER, estrenat al Teatre Fortuny. La publicació, ara, d'*Ignició* ha estat facilitada pel fet que aquest text ha guanyat el Premi Teatre Principal de Palma de Textos Dramàtics de l'any 2006 i això ens ha permès no només veure, sinó també llegir aquesta àcida comèdia. De fet, en el meu cas, una primera versió del text ja m'era coneguda de fa temps. En aquella ocasió ja m'havia semblat veure-hi habilitats singulars, que ara es confirmen amb escreix.

Crec que *Ignició* és un text que concorda plenament amb les tendències més generalitzades de la dramaturgia d'avui però que alhora se'n separa i adquireix una notable personalitat. Quan dic que hi concorda em refereixo al concepte de lleugeresa, a la brevetat i concisió de la frase, al recurs a les ambigüitats i a la tendència a no ensenyar mai totes les cartes. Quan dic, però, que se'n separa em refereixo al fet que no és una obra que se situï en l'abstracció, en la conceptualització dels temes, sinó que baixa a terra d'una manera agosarada, fins amb risc de fer-ho amb excés, però amb resultats, crec jo, molt notables. Fa uns anys, davant del que potser es qualificava com una excessiva volatilitat de la dramaturgia catalana actual, des de la Sala Beckett es va organitzar un cicle d'obres ambientades a Barcelona. Sergi Xirinacs, amb *Ignició*, ha compost una obra lligada a la realitat immediata. I no només em refereixo a l'ambientació geogràfica (s'hi endevina Tarragona). *Ignició* aconsegueix bona nota en aquella operació que consisteix a convertir allò que és concret, local, en universal. Quan el personatge que es diu Montse relata que es va fer mal en posar el peu en un forat de la via pública, hi veiem una al·lusió ben immediata; el mateix quan parla de les penúries del seu grup de teatre. D'altra banda, *Ignició* no és la típica obra d'un sol tema. Té l'habilitat de sintetitzar un entramat de temes, que van des de la paròdia d'un judici, al comentari irònic del drama català contemporani, passant per aquest tema tan actual com és l'hàbit de fumar a què fa referència el títol. De passada, l'autor ha volgut dibuixar el retrat de com ell veu la situació del teatre a Tarragona. Com que tot això ha estat fet amb ofici, i com que la manera de parlar dels personatges (que és el més important en una obra de teatre de text) resulta aboslutament coherent i creïble, no podem més que esperar una continuació afortunada a aquesta primera obra editada. Que així sigui.

Publicat al diari *El Punt* el 19 de gener de 2009

Segona edició de Joc Partit

MARIONA BERTOMEU

Òscar Palazón i Mònica Batet van ser els protagonistes de la segona edició de Joc Partit, un cicle de diàlegs organitzat pels Escriptors del Camp (ESCA) i el Departament de Filologia Catalana de la Universitat Rovira i Virgili que proposa la literatura com a tema de debat a diversos escriptors del Camp de Tarragona.

L'acte es va iniciar amb una lectura dramatitzada de fragments d'*El fotògraf* i *L'habitació grisa*, les novetats editorials de l'Òscar i la Mònica, per tal de presentar als assistents tant la temàtica com l'estil narratiu de cadascun dels autors. La major part de l'acte, però, la va ocupar un diàleg molt fluït que va tractar temes clau de la creació literària.

Posar el títol adequat a una obra és un dels aspectes més problemàtics amb què pot topar un autor; no només pel fet d'haver de trobar una paraula o una frase original que resumeixi a grans trets el contingut de l'obra, o faci una síntesi dels elements essencials, sinó també pel perill de coincidir involuntàriament amb un títol idèntic existent. Precisament la Mònica va viure en primera persona aquesta situació a l'hora de posar nom a la que, de moment, és la seva primera novel·la; una desafortunada coincidència amb Javier Cercas va fer que *El ventre de la balena* es convertís en *L'habitació grisa*. L'Òscar, en canvi, va haver de considerar tres bons títols, tots ells possibles, abans de decidir-se pel nom definitiu de la seva última publicació, *El fotògraf*.

Al llarg del diàleg es va parlar en profunditat de la construcció de l'obra literària; aquest procés sol ser, en línies generals, llarg i laboriós, i varia segons el caràcter de cada escriptor i el temps

lliure de què disposa. Els més disciplinats estructuren el contingut abans d'escriure'l i procuren treballar una estona diàriament. D'altres, en canvi, es fixen una data límit d'entrega i opten per donar prioritat a la inspiració; solen deixar-se endur per l'acció i els personatges i acaben lligant tota la trama gairebé sense adonar-se'n. El resultat, tanmateix, sol tenir la mateixa qualitat en qualsevol d'aquests dos casos. No hem d'oblidar, però, la revisió de l'obra, ja que és un procés fonamental; sovint, s'allarga fins i tot més que la creació de la novel·la, ja que implica la correcció ortotipogràfica del text i les revisions i possibles modificacions del contingut. És un assumpte que preocupa força els escriptors, tal com ho van demostrar les citacions d'autors com Antonio Lobo Antunes o Stefan Zweig.

L'Òscar i la Mònica van coincidir en el fet que els escriptors sempre acaben plasmant experiències personals a les novel·les. La literatura és vida, i les experiències aporten els coneixements necessaris per poder parlar del món que ens envolta. Per a l'Òscar, però, la literatura no és una plasmació de la realitat; més aviat és una reordenació subjectiva, un desordre del món que ens ajuda a entendre'l millor. Possiblement per això trobem una gran quantitat de novel·les que presenten salts temporals.

Ambdós autors van arribar a la conclusió que els temes que tracta la literatura són limitats i estan estretament relacionats amb els sentiments humans: l'amor, la passió, l'odi, la venjança, la por, la felicitat... Actualment, però, potser es dona massa importància al contingut de les novel·les; per això triomfen els *best-sellers*, en general escrits amb un llenguatge molt planer i fàcil de seguir. Tanmateix, no hem d'oblidar que la qualitat d'una novel·la depèn, en gran part, de la manera com se'ns narra l'acció, com se'ns descriuen els personatges, els llocs, els sentiments... I el mèrit d'un autor rau, principalment, en l'habilitat que té per adaptar-se i escriure sobre temes molt diversos.

Era necessari, doncs, que dos escriptors com l'Òscar i la Mònica es trobessin i posessin en comú tots els coneixements que poden aportar sobre la creació literària. Els resultats ho corroboren.

ren; ens vam trobar davant d'un diàleg fructífer, àgil i amè, que va resoldre molts dels grans dubtes plantejats habitualment pels lectors i va saber captar i mantenir l'atenció dels assistents constantment. Sens dubte, hi va haver una gran compenetració entre ambdós autors, una química que va submergir profundament el públic dins la immensitat de l'univers ficcional.

Publicat al diari *El Punt* el 26 de gener de 2009

El mort: calidoscopi literari i teatral

JORDI GIRAMÉ

El Mort. 15 monòlegs, coeditat per Arola Editors i el CAER, és el volum 9 de la col·lecció Textos del Centre d'Arts Escèniques de Reus. Un volum que recull els textos de l'espectacle que es va estrenar al Teatre Fortuny de Reus el gener de l'any passat i que es va poder tornar a veure el mes d'octubre. Aquest espectacle, singular des de molts punts de vista, partia de l'encàrrec que va realitzar el CAER a quinze autors de les nostres comarques perquè escrivissin un monòleg teatral al voltant d'un tema: la mort. Uns textos que serien interpretats i dirigits, també, per quinze actors i tres directors del territori, en el marc de la vetlla mortuòria d'un prohoms reusenc. Així, el Teatre Fortuny es va convertir en l'espai que acollia aquesta vetlla: a l'escenari, el difunt i els músics i a les llotges de cadascun dels tres pisos del Teatre, s'hi acomodaven les persones que assistien a aquesta vetlla (els espectadors), que anaven rebent, un darrera l'altre, la visita d'un personatge que els explicava una història sobre el mort. Entre monòleg i monòleg s'hi intercalaven passatges musicals i/o escènics a càrrec d'una orquestra, una soprano i una ballarina. L'espectacle *El Mort*, doncs, va esdevenir un espectacle amb molt d'interès tant pel text com per la peculiar i original posada en escena. El plantejament escènic, el trencament de la separació entre representació i espectador, aconseguia transformar el fet teatral en una experiència intensa i diferent. Un teatre, també, de proximitat que resulta extremadament eficaç i molt plaent al públic.

Però, centrant-nos en l'apartat textual del projecte hem de dir que, *El Mort. 15 monòlegs*, ha estat una oportunitat excep-

cional de veure una fotografia de conjunt força completa del talent literari i, sobretot, dramàtic, del nostre territori. Una mostra rica i molt diversa ja que els quinze autors que la conformen tenen trets característics molt diferenciats: generacionals, curriculars, estilístics, etc. Més enllà, però, de les diverses biografies i procedències literàries de cadascun d'ells (que naturalment influeixen i condicionen el resultat final) i de la major o menor capacitat d'adaptació a un gènere tan particular com és el del monòleg (limitacions de veus, ritme dramàtic, etc.), els quinze textos es diferencien, sobretot, en la manera com cada autor ha abordat el tema de l'encàrrec: la mort. La majoria dels quinze monòlegs estan centrats en històries sobre el mort, el finat en qüestió, i la seva trajectòria vital, per bé que la trama, el to i l'estil siguin ben diferents. Però, també n'hi ha hagut alguns que s'han mogut en un terreny menys referencial, més existencial o filosòfic (*Eros/Thanatos*, *Tempus fugit*, etc.) al voltant de la mort, un fet traumàtic i irreversible, que altera i/o trasbalsa l'ordre i el ritme de la nostra existència. Intentant dibuixar un mapa general i descriptiu del que ens ofereix aquest volum podríem començar parlant dels escriptors que han optat per enfrontar-se a l'encàrrec des d'un to lleuger, en alguns casos, fins i tot, de comèdia, com és el cas dels textos de Jordi Agràs, divertit, Josep Anton Baixeras, original i ben resolt, o els de Xavier Amorós i Isabel Olesti, ben lligats i amb un clar aire costumista, documentat i eficaç. També, en to de comicitat, però amb una càrrega de crítica a la hipocresia de la societat i la política, se situen els monòlegs de Francesc Cerró, incisiu, i de manera més descarada el de Toni Orensanz, clarivident i reivindicatiu i el de Sergi Xirinacs, àgil i enginyós. Altres escriptors, en canvi, s'han inclinat per jugar de manera més clara amb el misteri o amb l'ambigüitat, com per exemple Joaquim Malafre, amb un gir final sorprenent i calculat, o Rosa Pagès, amb una presència inquietant. I en el costat oposat pel que fa al to i el gènere hi trobem un grup de textos caracteritzats en general per un registre molt més seriós, fins i tot dramàtic. El mort de Jordi Cervera desenterra secrets familiars d'una manera corpedora i

punyent en contra de les convencions socials i el de Magí Sunyer desvetlla records de parella i aporta una reflexió lúcida i ben travada sobre l'amor a partir de la mort. El de Joan Cavallé, en canvi, és un text dur, colpidor, amb una gran força dramàtica, que ens mostra la visió del món, el sentit de la vida i de la mort, des de l'òptica d'un militar. I és precisament, també, la mort d'un més que probable militar, la que desencadena la trama cruent del text de J.P. Vallejo. I finalment en un àmbit més ambigu, Ramon Gomis reflexiona sobre el fet d'estar mort en vida i ens interpel·la sobre la possibilitat de canviar el nostre destí, en un explícit homenatge a Beckett, i Lurdes Malgrat, a través d'una veu femenina, ens parla dels records en un text empeltat d'un delicat alè poètic.

En definitiva, doncs, una iniciativa oportuna que ha permès visibilitzar, amb més claredat que en d'altres ocasions, la força creativa del territori, des de diferents vessants artístiques (actors, directors, músics, dramaturgs...) i posar-los en relació. I des del punt de vista textual *El mort. 15 monòlegs* esdevé un panorama calidoscòpic, ric, divers i molt interessant, del bon fer dels nostres escriptors i dramaturgs. Tant de bo aquest iniciativa contribueixi a la consolidació i a la normalització de la seva presència, més enllà del monòleg, als nostres escenaris.

Publicat al diari *El Punt* el 2 de febrer de 2009

Lurdes Malgrat i Adrià Targa, un magatzem de versos

FRANCESC VALLS-CALÇADA

Com d'altres vegades el poeta Magí Sunyer va actuar de mestre de cerimònies del Joc Partit —organitzat pel departament de Filologia Catalana i el Teatre El Magatzem— per presentant-nos dos autors amb formes diverses de viure la poesia: l'una treballa el vers lliure i l'altre domina la mètrica estricta. L'una escriu poesia quan en té necessitat, l'altre escriu disciplinadament cada dia. La conversa va girar entorn dels seus inicis i del procés creatiu .

El jove Adria Targa estudia Filologia Clàssica a la Universitat de Barcelona i és —a més d'una promesa de la literatura catalana— alumne de l'Escola de Lletres de Tarragona, dirigida per l'escriptora i traductora Lurdes Malgrat. Allí és on es van crear les seves trajectòries vitals, a cavall dels versos.

Potser per això la gràcia del darrer Joc Partit va ser la d'un mirall que ens revelava les similituds i les diferències entre dos poetes que per generació i per gènere podrien estar a anys llum, però que naveguen en el mateix univers (encara que en trajectòries diferents).

El Joc, que a voltes resultava més unit que partit —precedit d'uns Clips Escènics interpretats per la Companyia de Teatre Popular TeclaSmit— va esdevenir un mar de complicitats vitals i literàries que s'accentuava encara més, perquè Lurdes Malgrat (professora) i Adrià Targa (alumne) comparteixen una excel·lent categoria humana i poètica per captivar un auditori àvid de lletres com el del Magatzem. I ho van fer, destriant el sentit de la vida i el significat de la poesia a partir de les seves pròpies experiències.

Ara bé, Targa és un poeta en rodatge i degut a la seva joventut no acumula tanta experiència vital com Malgrat, però supera aquesta mancança nodrit de cultura clàssica i per l'hàbil domini de la mètrica. La joventut és una malaltia que es cura amb els anys i «cada vegada esdevé un poeta més reeixit», això últim segons paraules de la seva pròpia professora. Haurem d'estar alerta per veure créixer aquest poeta tarragoní: de moment ja ha guanyat el premi Joves.lit 2007 de poesia i ha publicat el recull de quatre relats breus *Els noms del complement* a la col·lecció Zenit de La Gent del Llamp 2008 i el llibre de poesia *L'exili de Constança* a la col·lecció La Gent del Llamp de Cossetània. Déu n'hi do.

Malgrat és una autora sàvia, preceptora de futuribles escriptors, una poeta experimentada i sensible que respira i transpira el conjur de les lletres. Més madura que el seu acòlit, però amb la vida per davant, ha sabut consolidar una veu poètica d'extremada puresa, a vegades descarnada i d'altres dolça on el vers lliure s'obre pas en un món de sensacions. Ha publicat: *Amat*, un poemari de «La imatge que parla» amb fotografies de l'artista Anton Roca (2005); «El retorn de Neró», dins *Dramaticulària* (2005). «Recordant l'Eternitat», poemes en prosa, dins *Aquell regust d'ampla llibertat*, (2007); «Veus» dins *El mort. 15 monòlegs*, Textos del Centre d'Arts Escèniques de Reus (2008). Però Lurdes Malgrat encara ens ha d'oferir moltes obres. Properament, aquest febrer presentarà el poemari *Terra Fonda*. No ens el deixarem perdre.

Publicat al diari *El Punt* el 9 de febrer de 2009

Aigua dolça: una lectura refrescant

FINA ANGLÈS SORONELLAS

Aigua dolça, un poemari de Cinta Mulet, ret, en paraules de l'autora, «homenatge al nostre planeta Terra que ens manté a pesar de tot» i, potser desconfiant del món dels adults, encarrega als xiquets «que sàpiguen conservar-lo». D'aquí el subtítol que també presenta el volum: 'Poesia per a xiquets'.

La dolença que evidencia l'expressió 'a pesar de tot' ve a ser el contrapès de l'inventari exhaustiu de bondats que el planeta ens ofereix i que l'autora glossa, circumscriu a móns imaginaris, descriu, personifica, compara... a cada vers, a cada poema. És doncs natural que hi trobem moixons, caragols, cavallets de mar, boscos, ametllers, vents, arbres, cavalls, papallones, ratolins, estrelles, cels... sense oblidar les persones com la iaia, la veïna vella, el caganiu, el pagès, el paleta, el mariner...

I l'autora ho fa emprant tots els ressorts que el llenguatge literari posa a la nostra disposició. Així, escriu des de la reflexió, poemes com l'intitulat 'Com un arbre revessat creix l'home' que diu: «Com un arbre revessat creix l'home. / Pels pèls penjat, cap per avall, penjat / al clot del vent, com un bancal, / arrels / que es veuen créixer. / Colors / a unes hores que el sol encén / i paraules que salten d'un arbre; / amb la set de fulles verdes / unes mans pengen / d'escorça, sang i febre, / i històries que no s'entenen, / dibuixos / que passen descolorits per l'aire: / rodamón sense branques.»

O d'altres que són ben bé un joc proper al món de la literatura popular amb un dring que resulta, diguem que audible, que és molt del seu gust i d'entre els quals ens agrada anotar, tot recordant l'eco llunyà de cançons de la nostra infantesa, el següent:

«Veig un cavall a la vall, vall!, / menjant a la riba fenàs, nas!, per un camí puja un pollí, llí!, i li pega un mos al nas, nas! // -Què fas- li diu ell, si ets un capoll, poll!, / i encara no has sortit del clafoll, foll! // El foll pollí per un camí, al pas d'un nas / sense cavall, per un mos a un clafoll / com un capoll que riu i baixa avall. // Com el capoll que naix d'un poll // i mossega el nas d'un cavall, // que treu l'embroll d'aquest fenàs // i tira avall per la vall, foll.»

Tarragonina d'adopció i fidel a la terra que porta a la sang —Cinta Mulet no perd ocasió de presentar-se com a filla que és d'Horta d'Ebre— empra a *Aigua dolça* lèxic propi de la terra on va néixer; així doncs, ens parla de la papaterra, del poal, de la granera, de la roella, de temors i samorda, de la carrasca, de les faldetes etc. i no s'oblida —hem de saber també que pertany al món de l'educació— de donar al final del llibre un glossari amb el significat dels mots més inusuals o menys generals.

De bracet amb els mots i en clara harmonia amb els poemes, hi trobem els colors i els traços sempre delicats i suaus de les il·lustracions que n'ha fet Laura Gual i que ben bé es poden considerar versos dibuixats i acolorits. A més, les múltiples perspectives des de les quals se'ns proposa la lectura visual de l'obra són també un element enriquidor del volum.

I l'edició, sempre acuradíssima, d'Arola Editors ens el posa a les mans en paper setinat i en un format interessant: quadrat i amb tapa dura.

Tot plegat, doncs, una suma de complicitats, que ens permet de recomanar-los que llegeixin *Aigua dolça* i que en comparteixin la lectura amb els xiquets. Ben mirat, tots som responsables del nostre planeta i fer-nos-en conscients pels camins de la poesia, pot ser una vivència refrescant i gratificant!

Publicat al diari *El Punt* el 16 de febrer de 2009

De l'esclat de la novel·la històrica

MIREIA SOLÉ VIVES

Hi jugaven una veu que projecta la història coneguda en una peça de ficció versemblant i una veu que n'ha viscut de tots els colors —tenyits per la dictadura, la transició— i prefereix que la trama sigui més fidel a l'etapa històrica que ha decidit abocar en un motlle novel·lístic. Aquestes veus narratives vibren de la gorja dels escriptors Xulio Ricardo Trigo (Betanzos, a Coruña, 1959) i Ramon Pallicé Torrell (Reus, 1928), que es van trobar compartint taula i escenari al teatre El Magatzem en la quarta edició del *Joc partit*, el cicle de diàlegs literaris organitzat pel col·lectiu d'Escriptors del Camp (ESCA) i el Departament de Filologia Catalana de la Universitat Rovira i Virgili (URV).

Com les altres jugades debatents, el clip escènic va mirar de presentar els dos escriptors mentre oferia a la llum dels focus alguns fragments de les seves últimes novetats: *Els secrets de la reina*, de Xulio Ricardo Trigo, i *Els persistents*, de Ramon Pallicé Torrell. D'aquesta manera, els actors que l'interpretaven van endinsar el públic assistent en el món simbòlic de les seves novel·les històriques, protagonistes de l'acte. Tot seguit s'iniciava pròpiament la conversa entre tots dos, en la qual l'escriptor gal·lec-valencià va esdevenir el conductor de les intervencions del novel·lista reusenc, després que ell ja hagués expressat la seva opinió sobre el concepte de novel·la històrica.

Presentant l'obra, del Ramon —de la qual la majoria és inèdita— en destaca el «llenguatge net, sense cap mena de retòrica», del Xulio «la novel·la històrica combinada amb el temps actual, sense cap faramella, precisa». Un polsim d'idees i d'interpretacions sobre el concepte de novel·la històrica, definides per l'escriptor reusenc: és «una

novel·la que tracta d'un determinat moment amb personatges reals i ficticis. Ha tingut èxit sempre». Al creador gal·lec-valencià li serveix per aprofitar aquells forats que deixen els historiadors a la mateixa història, el novel·lista imagina a partir de la història que coneixem per omplir-ne els buits, va més enllà. A grans trets, coincideixen en què les descripcions tan acurades que practiquen molts novel·listes d'aquest gènere fan avorrir el lector, ells no en són partidaris.

El mètode de treball és semblant: el primer pas consisteix a cercar el tema que traurà el fil narratiu de l'obra, immediatament arriba la tasca de documentació en totes les fonts possibles —de vegades és la part més difícil perquè el suport físic es pot materialitzar en factures, paperets, etc., que en dificulten la visió, segons Pallicé— i finalment es desapareixen les diverses fases de revisió i correcció de l'obra. Xulio ens recorda que «el moment històric ha de ser real, els personatges també, els protagonistes han de ser de collita pròpia perquè és quan realment pots novel·lar».

La influència cinematogràfica en l'estil els ha marcat literàriament i han aconseguit mantenir la tensió narrativa del lector i deixar-hi empremta en l'acció, el lèxic... I, especialment, creuen que de la lectura és d'on brolla la font per poder escriure. «Som el que ens agradaria ser si algun dia no tinguéssim res més», ens diu Xulio. El fet d'anar digerint les lectures que s'han empassat durant tots aquests anys els ha permès dibuixar el seu estil propi.

De les paraules del públic en va sortir una qüestió polèmica: fins a quin punt els escriptors estan condicionats per fer casar l'àmbit històric, que és limitat, amb el de la novel·la, que irradia desmesuradament llibertat creativa. Per Pallicé només els personatges ficticis poden ballar al ritme que vol l'autor, Xulio, tot i que considera que la força de la història condiciona molt els personatges, fa atenció a la inventiva que han de treure els historiadors per salvar els buits de memòria col·lectiva, compartida també amb la dels novel·listes. Així, com va dir un altre escriptor des del públic, «mitifiquem l'explicació del record que no tenim tan present». La història —i ara la novel·la històrica— ve d'aquí.

Poesia per a infants

CRISTINA GARRETA GIRONA

Bella lluna fa l'ullet, arriba, lògicament, després de *Bella lluna treu el nas*, o és al revés? Si no us voleu equivocar penseu-ho així: primer la lluna guaita, treu el nas, es fa present, ens n'adonem, i després, quan ja ens ha vist, ens fa l'ullet, ens fa còmplices de la seva vigilància, connectem. Així mateix funcionen aquests llibres de poemes per a xiquets i xiquetes. El segon llibre de la Bella Lluna, doncs, escrit per la Fina Anglès ja no ens agafa per sorpresa, ja ho sabem com escriu, i com il·lustren la Jasmin i la Silvana, i ja sabem que ho passarem bé entre els seus poemes. En aquesta ocasió ja ens atrapa, ens proposa poemes «volgudament llargs» i ens convida a fer un pas més, «que els xiquets i les xiquetes no solament llegeixin poesia, sinó també que se l'apreguin de memòria, que la recitin, que la diguin, que juguin amb els sons, que la reinventin i se l'adeqüin barallant-se amb els mots...» Connectem. També l'editorial ha fet un pas més en l'edició del llibre i l'ha enquadernat en tapa dura, que no ho era el primer, donant una mostra de confiança important a les autores.

En començar a llegir *Bella lluna fa l'ullet*... ens trobem quasi una dotzena de poemes sobre aspectes ben diversos, una barreja de temes als quals no afecta el pas del temps perquè fa generacions i generacions que han acompanyat els infants (la bicicleta, el trenet, el far, l'arribada d'un germà...) amb alguns de molt més moderns i igual d'interessants per la canalla d'avui (la pantalla de l'ordinador, els noms de la classe, la perruqueria...)

Tot seguit ve un grup de poemes sobre les estacions de l'any i el cos principal del llibre, que està dedicat al menjar. Com tot

menú, es divideix en primers plats, segons plats i postres (en aquest cas màgiques, perquè revelen l'origen de la Fina, a través de les fruites fresques i seques, tan comunes a les nostres terres i també perquè funcionen com unes endevinalles). Així que llegim aquests poemes no podem deixar de pensar en el llibre *Bon profit* de l'estimat poeta Martí i Pol per la mateixa voluntat que han tingut tots dos autors de posar-se a taula (i també a la cuina) amb els ulls i els gustos de la canalla.

L'últim capítol és força original en allò que es refereix a poemaris per infants, «Tenim un...» dedicat a les mascotes que són una companyia excepcional per tots els nens i nenes, perquè més que un bestiar, com podria ser el de Pere Quart, aquests poemes ens apropen a les relacions més afectives.

Per acabar voldria dir que els llibres de poemes de la Fina Anglès són autèntics manuals de poesia. Primerament per donar-nos a entendre què és «la màgia que ens permet parlar d'una cosa sense anomenar-la», com ens diu ella mateixa. També perquè ens introdueix en els aspectes més formals del gènere: la rima, la mètrica, el so i el ritme de les paraules (i aquí desvetlla una altra de les seves passions, la música) que funcionen a la perfecció. I finalment perquè té la capacitat d'apropar-nos als temes moderns a partir de composicions tradicionals: endevinalles i jocs de mans. Passareu una bona estona amb els vostres infants i aquest llibre i sobretot no perdeu l'ocasió (no crec que us sigui difícil) de compartir-los amb ella mateixa perquè us obrirà les portes definitivament al meravellós món de la poesia.

Publicat al diari *El Punt* el 10 de març de 2009

Xulio Ricardo Trigo i *Els secrets de la reina*

LURDES MALGRAT

Xulio Ricardo Trigo, autor d'una desena de novel·les, poeta i artista plàstic va publicar al setembre del 2008 a Columna la seva darrera obra *Els secrets de la reina*, la qual ha estat traduïda al castellà i editada a Ediciones El Andén, el novembre del mateix any. Xulio Ricardo Trigo, un autor que ja té una llarga trajectòria com a escriptor, s'estrena amb aquesta nova proposta novel·lística en un gènere nou, el del best-seller. Poblet és l'escenari històric d'*Els secrets de la reina*, una novel·la que combina els postulats del relat d'intriga amb els de la novel·la històrica i que se situa en la línia de *La clau Gaudí* d'Andreu Carranza.

L'originalitat d'*Els secrets de la reina*, rau, però, en el fet que va més enllà de les convencions del gènere i obre o estableix un debat, una dialèctica, dins de l'estament dels historiadors. La novel·la planteja en tot moment un advertiment, una pregunta: la història tal i com ens l'han presentada és verídica o està falsejada? Dues són les forces que preserven, en la ficció, allò que la història tradicional ha establert del passat, concretament de l'edat mitjana i dels fets que van envoltar la mort de la reina Elionor de Portugal, muller de Pere III el Cerimoniós. Aquests dos pols de poder són d'una banda l'església, els monjos del monestir de Poblet, i de l'altra els representants de l'estament canònic dels historiadors focalitzats en la figura del professor Badia de la Universitat de Barcelona.

Al centre de la trama, l'Enric Grau i la Beatriu Casal, dos investigadors universitaris que es veuen involucrats en l'aventura detectivesca arran d'un assassinat i de la troballa d'unes notes d'un manuscrit antic, del 1348, escrit per Aloi de Montbrai, mestre

d'obres, al càrrec de la construcció dels panteons reials de Poblet. La recerca d'aquest manuscrit, silenciada pel pas dels segles, és el veritable motor de tota l'acció. Els investigadors es veuen immersos en una cadena d'esdeveniments que pren l'alè fins a l'última línia de la novel·la. Persecucions, robatoris, assassinats, amenaces, relacions amoroses, tots els ingredients necessaris per aconseguir que el lector se senti capturat per la narració i no pugui deixar de llegir.

Ara bé, mentre es va desenrotllant la trama situada en un temps actual, narrada en primera persona per un dels protagonistes; una altra veu narrativa, en paral·lel, i alternant-se amb els fets de l'actualitat, narra en tercera persona i en passat la vida del monestir del segle XIV i d'Aloi de Montbrai. A mesura que avança l'acció en el present, assistim en directe als fets que van succeir rere els murs de Poblet, en un moment tràgic de la història. La presència de la pesta negra, de la pestilència, s'ensenyoreix de l'ambient i traspua de la narració amb gran detresa. Mentre les morts es van acumulant, delmant la vida del monestir, el mestre d'obres viu la seva gran aventura amorosa i continua treballant la pedra, fent esbossos, dissenyant els panteons reials. L'alternança de la veu narrativa, així com la construcció argumental en els dos plànols de temps, acaben de dotar la novel·la del dinamisme que abans esmentàvem. Les dues realitats avancen alhora i en totes dues la intriga és servida de manera captivadora. La tensió relacional que s'estableix entre el mestre d'obres i la reina Elionor i les conxorxes internes del monestir són els dos eixos que articulen el desenvolupament argumental de l'any 1348. Així mateix s'estableix una altra simbiosi, encara més interessant, entre els fets del passat i els del present, descabdellant-se els secrets del relat en relació simètrica d'un plànol de temps a l'altre.

Un altre element a destacar és com en aquesta estructura del relat dins el relat, l'autor ens immergeix de totes totes en la vida del monestir a l'edat mitjana. Una realitat que aclapara i que és en veritat la protagonista, essent l'hotel de Villa Engràcia i la Barcelona del segle XXI mera excusa argumental. És en aquests epi-

sodis on l'autor excel·leix en el tractament de les descripcions i dels personatges, dotats d'una gran complexitat humana. La fe, el gran pilar de l'edat mitjana, és posada en dubte davant la força devastadora de la malaltia. El sagrat deixa de ser un refugi, tots els fonaments d'un món hostil bastit sobre la religió tremolen a l'embat immiseridorde dels fets. És un moment de desgràcia i de transgressió, on l'artista, l'escultor, és el clarivident, el savi, l'home de ciència i el personatge més modern de la novel·la.

Quins són, però, els secrets de la reina? Ah, aquest és el secret més ben guardat de la novel·la. Cal concloure, doncs, dient que ja des del títol Xulio Ricardo Trigo ens captiva i ens llença a l'aventura de la recuperació de la nostra pròpia història, sense descans i amb una gran vitalitat.

Publicat al diari *El Punt* el 16 de març de 2009

Plugim de cendres

MAGÍ SUNYER

Anys enrere, quan vaig llegir *Un gall a Balmes*, de Lluís Figuerola i Ortiga, em vaig plantejar quantes menes d'escriptor hi podia haver en aquell narrador, que poc temps abans havia donat a conèixer altre un recull de contes, *Creu de cames*. En tots dos llibres s'evidenciaven l'empremta d'unes lectures i una personalitat literària que superava l'estadi de la pura influència. No eren, no són, llibres imitatius, darrere hi havia un escriptor que deia coses pròpies i aconseguia els resultats que es proposava. Amb la satisfacció de ser davant uns textos realment literaris, davant la varietat de veus que hi afloraven, se m'imposava la reflexió que he exposat al principi: quants escriptors hi ha en Lluís Figuerola i Ortiga?, quantes cordes pot estirar? És per això que en la lectura de *Plugim de cendres*, un llibre de poesies, la sorpresa no ha estat tan absoluta. L'autor explica en una nota que ha canviat la prosa pel vers per «expressar uns sentiments més recòndits, més subjectius, més pregons» i que ho fa des d'una sintonia, aquesta sí, sorprenent en un home que sempre hem conegut amb tanta vitalitat com Lluís Figuerola. Les poesies de *Plugim de cendres*, repartides en vuit seccions, constitueixen un recull de meditacions d'una persona madura que repassa aspectes de la seva vida des d'una pulsíó dominada pel pessimisme i un desencís reiterat i poc matísat. La majoria de títols de les seccions hi fan referència: «Tardoral», «El pas del temps», «Evocacions», «De la guerra i de la mort» i el de la final, que conté una única poesia, la del títol del llibre. Són versos lliures i clars, de vegades amb un lleu toc de cançó insinuat per alguna rima o alguna repetició, ocasionalment amb el recurs al joc visual, però en una gran majoria reflexius, greus,

meditativus. Els records, l'enyorança, presidits per la insistència en el «No ens queda temps», tenyeixen de malenconia tot el llibre. El poeta no té gaire compassió cap a jo poètic, en una recreació en aquest color que barreja, de vegades de manera imperceptible, el present i el record, sempre des de la perspectiva actual. Tanmateix, les imatges lluminoses esclaten, com una protesta del text contra l'autor —«Quin sotrac d'ales blanques / dintre el meu pit»— i les reflexions metaliteràries es lliguen amb el discurs habitual: «El secret de les paraules / em podria desvetllar / el que ignoro de mi mateix». A l'hora de fer balanç, hi apareixen les ocasions perdudes, les oportunitats frustrades, els ideals decebuts, i es lamenten les indecisions d'un altre temps. El mar, com a metàfora de l'existència, concentra aquest discurs en un dels apartats i remet al tòpic del viatge, que, d'acord amb el to general, tampoc no resulta satisfactori del tot, i a la presència de la dona nua, que resulta torbadora, trasbalsadora. Aquesta visió desenganyada s'intensifica en seccions com «Camins i enigmes» i «De la guerra i de la mort». Amb un cert gust per la paradoxa, afirma, des la decepció de partida, que els camins no condueixen enlloc però que s'han de seguir perquè «en qualsevol cas / no hi perdré més / del que ja tenia. / És a dir: no res». La immersió en aquest profund pessimisme proporciona moments d'emoció intensa, com el de la llàgrima vessada pel record de la mare morta, i, molt més i més sovint, la inquietud en presència del misteri de la mort. Les reflexions s'hi concentren cap al final del llibre, és una mort que no ofereix pacetes, i davant la qual s'imposen prevencions: «El que realment em fa por / és morir / una sola vegada». Només una miqueta de llum, molt tènue, en l'últim vers del llibre, quan conclou que els records «encara guarden, / amb la desolació, / un pessic d'esperança». Un llibre de versos coherent, del començament al final.

Publicat al diari *El Punt* el 23 de març de 2009

La literatura com a refugi i el descobriment de l'amistat

ROSER PARÍS AIXALÀ

La passió d'Alexandra a més a més d'una novel·la d'aventures i misteris és una història de descobriment interior. La protagonista, una noia d'origen ucraïnès establerta a Catalunya que es troba sola enmig de la difícil època de l'adolescència, es refugia en la soledat de la seva cambra en companyia d'un autor japonès i música de Björk. Al mateix temps utilitza un caràcter esquerp per aïllar-se del món i com a escut davant dels altres i de si mateixa. Però sota aquesta aparent seguretat s'hi amaga un pou d'inseguretats que l'amistat intempestiva de l'Eva, una noia argentina amb un passat obscur tot i la seva aparent alegria, farà trontollar i traurà a la llum. Amb ella descobrirà el valor de l'amistat i iniciarà l'aventura d'investigar qui deixa anar, mitjançant el bookcrossing, llibres d'una poeta argentina anomenada Pizarnik. Poesia marcada per l'amor i l'absència —que l'autor ens deixa tastar— que entusiasma la protagonista perquè se sent identificada amb els sentiments que expressa la poeta, encara que no els hagi viscut. No resulta sobrer la reflexió de l'Eva sobre el sentit de la poesia: «El més important de la poesia no és entendre-la, Àlex, és sentir-la. [...] Si connecta amb nosaltres, si el poema és capaç de fer-nos viure la fantasia que volem, podem oblidar la resta.» (pàg. 99); perquè permet reflexionar sobre el fet mateix de la nostra lectura. Perquè, de la mateixa manera que l'Alexandra amb la poesia, molts lectors de *La passió d'Alexandra* podran sentir-se identificats amb la protagonista i amb la seva necessitat de trobar-se. Que la història sigui narrada en primer persona i en present

aporta una sensació d'immediatesa que facilita la identificació del lector perquè descobreix els misteris quasi bé al mateix ritme que les protagonistes.

És una novel·la juvenil perquè el món que descriu i els personatges que hi apareixen són juvenils però els motius de recerca personal són universals i també els del valor de l'amistat. També són tòpics universal el món de les aparences sota el qual s'amaguen molts sentiments i personalitats diferents i en quin moment comencem a conèixer de debò una persona. Mentre l'Alexandra s'aïlla del món, l'Eva també amaga el seu passat sota una aparent alegria juvenil i la capacitat de relacionar-se amb tothom. Un altre motiu d'identificació que hi trobaran els lectors és la ciutat, Barcelona, on se situa l'acció, amb la rambla com un dels paisatges preferits. A més a més, el món juvenil que descriu és un món actual marcat per l'alta immigració que hi té molt a dir en la novel·la perquè, precisament, les dues protagonistes provenen d'aquest món. Ara bé, aquest no és un fet determinant perquè les inquietuds juvenils s'assemblen a tot arreu, només hi afegeix un matís d'actualitat i un motiu més perquè les protagonistes se sentin desplaçades.

Per una banda la llengua amb el català amb paraules argenlines que parla l'Eva i el català col·loquial de l'Alexandra i, per l'altra, el final vitalista, que no desconcerta els lectors ni disminueix la recerca anterior, configuren una història amena i atractiva. Es troba a faltar, potser, una mica més d'acció encara que aquesta absència es contraresta amb la recerca interior de la protagonista i el canvi de rumb que pren la seva vida quan és una mica més conscient de què vol i quin tipus d'amistat prefereix.

Amb aquesta història, Xulio Ricardo Trigo aconsegueix construir una narració de misteris i descobriments personals que esdevenen transcendentals. Pot ser un bon entreteniment per als adolescents —sobretot les adolescents— que hi veuran reflectit part del seu món, dels seus somnis i de les seves aspiracions.

Publicat al diari *El Punt* el 30 de març de 2009

Una breu aproximació a *Contes menestrals* de Josep Anton Baixeras

LURDES MALGRAT

Contes menestrals és l'últim llibre publicat de Josep Anton Baixeras, edició que l'autor encara va preparar en vida però que ja va veure la llum com a obra pòtuma. Josep Anton Baixeras va morir l'agost de 2008, pèrdua que lamentem profundament. Narrador, assagista, dramaturg i traductor ens ha deixat una obra excel·lent i abundant. Va publicar entre altres textos, els reculls de narracions *Perquè sí*, *Perquè no* (Premi Víctor Català 1959), les novel·les *L'anell al dit* i *Les mares*, les peces dramàtiques reunides a *El mas dels casaments*, l'òpera *Narcís als llimbs*, les traduccions de *La fira de Plundersweilern*, de J. W. Goethe, i *El dia més foll* de Peter Turrini.

Contes menestrals està format per cinc relats breus: «La influència», «El vent i la boira», «L'alcalde de Zalamea», «Pols enamorada» i «Els adéus», cinc relats diferents, cinc relats escrits per la mateixa mà, amb el mateix estil, amb els mateixos recursos, congegits sota l'empara de l'humor, la ironia i el sarcasme, elements que articulen totes les composicions. Una reflexió sobre la societat en què vivim i sobre la relació de l'individu amb la realitat. La primera connexió amb la realitat la trobem en les professions que se'ns presenten en aquests cinc relats: metges, polítics, homes de negocis, treballadors del Sindicat, vicaris, clergues, professors d'universitat. És a dir, representants d'un sector de la societat que esdevenen miralls d'aquesta «temuda realitat», i les vivències dels quals, les reaccions i les conclusions finals als seus periples particulars respondran, malgrat la tensió i la poètica de la narració, a la mediocritat i seran exponents de la misèria humana. D'aquí el

títol del llibre: *Contes menestrals*, que en paraules de Magí Sunyer —cito del pròleg— «Menestral es fa servir en l'accepció figurada i té un origen molt més recent —d'un segle enrere— i una intenció denigradora. Procedeix dels inicis de la industrialització, quan una part de la menestralia va progressar en poder i diners i es va convertir en burgesia». Són aquests antiherois, els personatges triats, i les seves vides sostingudes sobre la quotidianitat, la vulgaritat, pors, temors, covardies, anhels i desitjos. A què respon la tria? Per què el narrador construeix, almenys en aparença, uns arguments fonamentats en escenes del gris del dia a dia? Podem assajar de donar una resposta recurrent la galeria humana que se'ns presenta i dir que el que tenim a les mans és un llibre absolutament modern. Modern en la selecció dels personatges i en el seu tractament, en la tria dels temes, i en l'estil. En tots els relats, excepte a «Pols enamorada», la vida de parella, el matrimoni, és el primer escenari de la realitat que se'ns mostra, i que en major o menor intensitat apareix també com a tema de la narració. Assistim a la intimitat diària dels matrimonis, a les tensions, interessos, diàlegs; veiem el llit de matrimoni, com dormen, com es desperten, com mengen i com viuen. En tots els casos les relacions amoroses que es plantegen estan mancades de tot sentiment de tragèdia o melodrama; la ironia, el sarcasme i l'humor, són els elements que distancien els personatges de la tragèdia i que contribueixen a crear el clima desapassionat, en aparença, del llibre. Tanmateix a «El vent i la boira», el narrador ens apropa més al drama íntim del personatge femení, un exemple de la malcasada. Les llàgrimes de la protagonista al final del conte arriben a entendre el lector, però amb un cop de ploma, l'autor transforma el melodrama en un sarcasme rabiüt, dotat d'una gran crueltat.

La tensió narrativa s'articula gràcies a aquesta aparent manca de passió, la serenitat domina en tot moment les circumstàncies adverses que viuen els personatges, i que ens ve proporcionada pel distanciament produït per l'ús de l'humor i la ironia. Aquest tractament narratiu dels temes i de les accions facilita el cop audaç i inesperat de la més estricta crueltat. L'apassionament refre-

nat en tot moment pel control intel·lectual dels personatges es manifesta, de sobte, de vegades amb una sola frase final, com a «El vent i la boira», «Pols enamorada», o «L'alcalde de Zalamea», un relat bastit sobre la picaresca on, una vegada més, el rerefons melodramàtic és tallat pel sarcasme.

Els temes triats, així com els personatges, descriuen i mostren al lector aspectes de la realitat més contemporània amb temes com per exemple el de la corrupció a «La influència», on la societat queda definida per una dicotomia entre depredadors i víctimes, entre l'antílop i el cocodril. A «El vent i la boira» es tracta el somni en dicotomia amb la realitat, la resignació. Altra vegada la poètica de la veu narrativa omple la buidor de l'escena trista i grisa. A «Pols enamorada» la presència de la mort i els seus estralls és estabornidora. A «Els adéus» s'escomet el tema de la luxúria.

Un llibre modern per les tècniques narratives emprades, algunes de les quals tenen a veure amb el dramaturg que conviu amb el narrador en Josep Anton Baixeras. El narrador s'atreveix a inserir autèntics monòlegs al bellmig del relat, construeix l'acció a través de diàlegs combinats amb fragments narratius, entrevistes. Alguns incisos del narrador es podrien correspondre perfectament a acotacions teatrals. Aquestes tècniques confereixen als relats una agilitat, una proximitat, un moviment narratiu-escènic, que provoca una concentració que permet a l'autor construir la tensió narrativa que necessita per conduir l'acció al desenllaç, sempre sorprenent. L'estructura dels contes és fragmentada, de manera que Josep Anton Baixeras pot jugar amb la veu narrativa amb cops d'efecte brillantíssims. En un mateix relat com a «L'alcalde de Zalamea» el narrador en tercera persona és substituït per un narrador en primera persona. Narradors omniscients, narradors parcials com a «La influència», amb monòlegs interns narrats desenrotllats amb destresa.

Un llibre en què la realitat quotidiana és relatada abastament i que gràcies a l'estil i a la poètica soterrada en el relat és elevada a matèria literària, transcendida i universalitzada.

Publicat al diari *El Punt* el 6 d'abril de 2009

Joc repartit: teatre

MAGÍ SUNYER

Les sessions de Jocs Partit que cada mes des del novembre passat se celebren al Teatre El Magatzem tenen l'atractiu afegit de la sorpresa. Cada diàleg entre escriptors resulta substancialment diferent de l'anterior i, en general, de tots els altres. En el darrer, protagonitzat per Sergi Xirinacs i Francesc Cerro, aquesta característica es va accentuar, sobretot per una participació superior i impulsiva d'una bona part del públic assistent, que va provocar que més que d'un joc partit entre dos esdevingués un joc repartit entre dos actors centrals i uns quants més que no figuraven en el programa. A totes les sessions hi ha hagut intervencions dels assistents, però en aquesta van ser moltes més i es van produir des de molt aviat i amb una passió inusual. Sens dubte, estàvem instal·lats en l'àmbit del teatre. I és que de seguida es va posar sobre la taula una qüestió que acostuma a provocar passions enfrontades. Quan Sergi Xirinacs va exposar els seus dubtes sobre en quin moment de l'escriptura ell es podia considerar realment un escriptor i Francesc Cerro va ser molt més contundent amb l'afirmació que ell no creia que fos un escriptor, la polèmica va estar servida. Quan tots dos van expressar una contradictòria posició davant del text teatral, perquè per una banda reclamaven –sobretot Francesc Cerro– la llibertat creativa que quan exerceixen de directors els dóna dret a manipular de la manera que creguin convenient el text que sigui, perquè, en definitiva, els creadors són els directors, i per l'altra no podien tolerar la idea que un director malinterpretés algun aspecte del text que ells havien escrit, les reaccions del públic van sorgir de manera espontània. Francesc Cerro va defensar amb tant d'ardor la seva posició, tot reconeixent que és essencialment

contradictòria, que només va trobar una vida de sortida per salvar mínimament la coherència: esdevenir ell mateix el director dels seus textos. Sempre?, exclusivament?, se li va preguntar des del públic. El debat, vivíssim per a una de les qüestions més confuses del teatre de l'últim mig segle, aquella que, des d'una teorització esterilitzadora, va menar a la pràctica desaparició dels escriptors de teatre representats en l'escenari professional durant una quinzena d'anys. Tan intensa va ser la participació i la reflexió sobre aquest aspecte que va deixar en segon terme els altres punts que els dos actors principals volien debatre, des de la confiança en l'escena d'aficionats contra la professional defensada per Sergi Xirinacs fins a un insinuat, però ni tan sols abordat, repàs al teatre a la ciutat de Tarragona proposat també per Xirinacs. L'entusiasme dels assistents conduïa de nou a la discussió sobre l'escriptura dramàtica i l'escenificació, un debat d'un extraordinari interès des del moment que bona part dels que hi intervenien eren gent de teatre o escriptors —no necessàriament confrontats— i que, en definitiva, sovint hi exposaven opinions meditades i interioritzades i punts de vista ja debatuts en altres ocasions. El públic es decantava clarament per retornar una categoria a la literatura dramàtica, i els dos escriptors —o potser els hauríem d'anomenar, simplement, homes de teatre— vacil·laven, navegaven entre dues aigües. Això va representar —a més, és clar de les intervencions que Xirinacs i Cerro havien preparat— el gran èxit d'aquesta sessió de Joc Partit, la capacitat d'obligar el públic a intervenir, de vegades impulsivament, amb la necessitat de prendre la paraula de seguida, impel·lit per la urgència d'expressar la seva opinió. Molt sovint, aquelles obres de teatre que compten amb el públic com a actor imprescindible no aconsegueixen una adhesió tan fervorosa. Es va acabar tard i alguns van continuar la conversa en un bar proper.

Publicat al diari *El Punt* el 13 d'abril de 2009

Hivernacle inundat

ALBERT VENTURA

Hivernacle inundat (Cossetània Edicions, 2008) és el títol del recull que aplega les obres finalistes i la guanyadora dels XXIX Premis Literaris Baix Camp dintre de la categoria de poesia, el Premi Gabriel Ferrater de poesia 2007. El recull pren nom de l'obra guanyadora, *Hivernacle inundat*, de Marta Pascual Llorens. Les altres dues obres, les finalistes, són: *De franc*, de Dolors Juárez Garacia i *Els dies, la nit*, de Raquel Estrada Roig, que tanquen el llibre.

Hivernacle inundat no és només un recull de poemes; és més que això perquè podem dir que és un poemari cohesionat en tot moment per la temàtica i la veu poètica de tota l'obra. Per dir-ho clarament: es fonamenta en una veu clara i directa del jo poètic que interpel·la el lector en diverses ocasions i se centra, principalment, en les relacions humanes. En general tot el poemari és força sensual i té tendència a buscar els sentits. Però sobretot l'ànima poètica recau al món dels sentiments, o del sentiment per antonomàsia: l'amor. Però no parla d'amor en termes plaents i embafadors; parla en termes de culpa i de dolor, però també de desig i alegria. És amor i sentiment en estat pur, que defuig, doncs, la visió més ensucrada de l'amor.

Hivernacle és un poemari homogeni a grans trets. Acurat. També conté, en dosis controlades, enyorança. Tot el sentiment que hi aboca és un sentiment controlat, un sentiment des de la distància, racional, però no per això fred i impersonal; ans al contrari. Podem dir, per tant, que la concepció que té aquí aquest amor és més ampli perquè defuig el pensament més clàssic al

qual ens hem referit anteriorment i alhora té el sentiment que li és característic però amb amb seny.

De franc, de Dolores Juàrez Garcia, és el primer dels altres dos reculls que són reunits en aquest llibre com a finalistes del premi. A diferència de l'anterior recull, que té una cohesió força clara, aquest recull opta per fer, justament, tot el contrari. El to d'alguns poemes és fins i tot sarcàstic en aparença, tot i que té elements que no ho són pas i se serveixen d'aquest recurs per presentar-se més subjacentment. El text poètic de per sí també és característic: ús de llenguatge planer i algun cop narratiu més que poètic.

Els dies, la nit, de Raquel Estrada Roig, és l'altre recull finalista. Es divideix particularment en dos: *Els dies*, poemes que conformen la primera part del poemari i *Rastre de nit*, segona part que el conclou. La primera part, molt més extensa que la segona, té un to molt crític; algunes vegades, de fons; d'altres, clar i evident, però guardant les aparences. Crítica que enfoca de diverses maneres però sobretot cap a la societat, la nostra societat de perills inexistents que no veu més enllà de la finestra de casa nostra. Amb *Rastre de nit* es conclou el poemari amb quatre poemes de caire totalment diferent a l'anterior. En aquest cas els poemes són de caire sentimental i fan un joc realment efectiu d'emoció pausada i intensa.

En definitiva, doncs, aquesta obra és el reflex de la funció que se suposa als premis literaris d'avui dia: aportar noves fornades a la literatura catalana i fer-ne difusió com pertoca. Ara només cal veure com seguirà cada autora amb la seva poètica i la seva obra. Esperem, també, que segueixin pel camí que ara apunten.

Publicat al diari *El Punt* el 20 d'abril de 2009

Dels clàssics a la literatura moderna

LURDES MALGRAT

Adrià Targa és l'autor de l'excel·lent poemari *L'exili de Constança* (Cossetània 2008). Estudiant de Filologia Clàssica a la Universitat de Barcelona, l'any 2007 va guanyar el Premi Joves.lit de poesia i l'any 2008 va publicar el seu primer recull de contes *Els noms del complement* (Zenit 2008). *L'exili de Constança* és el seu primer llibre de poesia. Adrià Targa desterra l'experiència i el sentiment a uns poemes que es mouen entre allò viscut i allò impossible, la il·lusió i la realitat, la passió i el desengany, la veritat i la mentida. I és aquest joc entre la realitat i la ficció el que ens proposa el poeta ja des del títol del poemari, aquest suposat «Exili de Constança». La clau, una referència clàssica. L'exili a Tomis, actual Constança, d'Ovidi, els seus *Tristes*, una veu desconsolada dels seus últims anys de vida, i la possibilitat que en realitat mai no hagués estat desterrat, són els pedals que fan bascular la poesia d'Adrià Targa.

En un univers poètic on el falsejament de la realitat esdevé ficció i on la ficció esdevé realitat per al jo poètic, assistim a un recorregut vital de reflexió i apassionament que transcorre per un itinerari interior de recerca i d'aprofundiment en les ànsies més íntimes, mentre es desenvolupa en un viatge real per diferents ciutats, anotades perfectament al peu de cadascun dels poemes, ciutats reals, alhora que imaginàries, pel fet de ser matèria poètica i de recreació de l'experiència viscuda. L'ambigüïtat del llibre és la pedra de toc a partir de la qual hem de llegir aquests poemes, una subtileza que es manté fins a l'últim poema. El poeta, doncs, es trasllada a l'exili imaginari de seu antecessor clàssic i, com ell,

l'utilitza per bastir un món ple de clarobscur, de paisatges d'interior oposats als paisatges d'exterior, de finestres que uneixen i que separen, de misteris sobtadament intuïts, de veritats profundes emparades en la construcció de l'imaginari, i per, sobretot, expressar el seu lament, un lament contingut en la descoberta de l'experiència artística. Com en el poema *Incubadora*, que en realitat és un autoretrat, on l'art i la solitud de l'artista que busca la veritat es barregen en un vers amb tocs surrealistes.

L'art i la reflexió sobre l'art serà un motiu recurrent al llarg de tot el llibre que juntament amb les referències clàssiques li donen continuïtat. Tanmateix *L'exili de Constança* consta de dues parts clarament diferenciades per temàtica, imatges i recursos poètics i de tres poemes finals «Tres poemes irlandesos», que sintetitzen els temes que es desenvolupen al llarg del recull. A la primera part visitem Sitges, Venècia, Bologna, Girona i Patras. Les descripcions dels paisatges que aquestes ciutats ofereixen a Adrià Targa són utilitzades com un espai que exemplifica l'experiència vital del jo poètic. Barcelona, en canvi, és la ciutat «adulta», la ciutat que és punt d'anada i de tornada, la ciutat que predomina en el llibre i que li serveix tant amb els seus paisatges d'interior com d'exterior per descabdellar un altre dels temes recurrents «el pas de l'adolescència a l'edat adulta». Tarragona és la ciutat del record, de la infantesa, dels orígens. Aquests són poemes de desig, d'expressió dels anhels més profunds, del lament de la nostàlgia per allò que encara no s'ha abastat, i de la fúria per la pèrdua de tot allò que no s'ha pogut tenir, fins al punt d'assolir, poèticament, un to tràgic.

A la segona part del llibre el paisatge exterior és més concret, el recorregut del jo poètic es redueix a l'Empordà i a la ciutat de Girona. És l'espai d'una experiència vital amorosa de la qual se n'expliquen les seves diverses fases: la plenitud de l'amor, amb referències a Ovidi, el record de l'amor viscut amb un jo poètic que es nega a la pèrdua, que a pesar de l'abandó cerca en l'art un espai comú on l'amor romanguí en el transcurs del temps, amb reminiscències de Lamartine; la desfeta amorosa, temàtica que

predomina per sobre de les altres i que és en realitat el nucli poètic d'aquesta segona part, que inclou la ràbia i el plany, i finalment els poemes de comiat.

La poesia d'Adrià Targa combina poemes escrits en decassíl·labs, alexandrins i polimetria, amb quatre sonets a la segona part: tres amb l'esquema mètric italià i un amb l'esquema mètric anglès. La facilitat i l'agilitat versificadora van unides amb un gust per les referències clàssiques que es reiteren al llarg del llibre. Així a la primera part trobem *La caiguda dels ídols* on Sitges passa a pertànyer al món d'Ulisses i Penèlope, per expressar l'absència de l'estimat. A *El cant de les sirenes*, les sirenes són un símbol del malaverany del temps futur. A *Logos i Sophia* es posa en dubte els pressupòsits de la moral convencional, i *Pentesilea* recrea el mite clàssic.

A la segona part *Militat omnis amans* títol que reproduïx un vers d'Ovidi, beu de les imatges i els símls d'aquest autor clàssic, a *Plany per algú que se'n va*, la imatge d'Eurídice serveix per posar en dubte l'estimat. També *Palinòdia*, i *Vista de l'Onyar*, on el riu esdevé el riu d'Heràclit i *L'exili de Constança*, títol i motiu literari del llibre.

Amb un estil intimista, de reflexió, de descoberta, ens deixa a les mans, Adrià Targa, el seu exili, escrit bona part des de Barcelona, tot i que alguns poemes s'han anat confegint al llarg dels seus viatges i a les envistes de paisatges que han estat el motiu, o l'excusa, per descobrir-nos tot un món poètic i, sobretot, un vers àgil, fresc i emotiu.

Publicat al diari *El Punt* el 27 d'abril de 2009

Una mica d'Amor i altres relats

JORDI VINYALS

Recentment ha aparegut el segon volum de la prosa curta de Puig i Ferrer, escriptor amb arrels en el Camp de Tarragona. Aquest segon llibre conclou l'edició de tota la prosa breu, que l'escriptor havia escampat en diferents revistes i diaris («La Publicitat», «L'Horitzó», «El Diluvio» i «La Campana de Gràcia») al llarg la seva vida (La Selva del Camp, 1882 – París, 1956). Puig i Ferrer va ser un autor polifacètic. Va ser molt reconegut en el teatre (*El noi mimat*, *Aigües encantades*, *La dama enamorada* o *La dama de l'amor feréstec*) que va ser representat a la capital catalana. Puig i Ferrer era fill d'un terratinent ric el qual no el va reconèixer mai i tot i les dificultats econòmiques, que sempre el marcaran, va poder estudiar, primer a Reus i més tard cap a Barcelona. La vida de l'escriptor va ser plena d'alts i baixos i tot el que li va passar en aquests primers anys quedarà perfectament imprès en la seva prosa. Quan va acabar els estudis a Barcelona va marxar un any a França, va viure aquest any com un vagabund sense diners en la més absoluta misèria. Finalment decideix tornar a la capital catalana i comença a treballar. En aquesta primera etapa escriu teatre marcat amb un to de crítica però des de la Setmana Tràgica (1909) el públic voldrà obres lleugeres, coses que els permetin passar uns moments divertits. Puig, inicialment, va acceptar aquest nou cànon però tampoc no s'acabarà d'entregar mai la voluntat del seu públic i fins i tot va ser tractat d'immoral per l'obra *La dama alegre*. El selvatà escriu teatre per sobreviure, per alimentar el cos, però també necessita alimentar el seu esperit i les seves obres, que han de divertir, sempre tindran un regust molt propi. Finalment va trencar amb el món del teatre i

es va dedicar plenament a la narrativa, va escriure relats breus com «L'home que tenia més d'una vida» (1924) que apareixia en el volum anterior de prosa breu. En els seus relats curts hi podem veure novel·les esbossades, pinzellades de històries més complexes que potser no tenia temps o ganes d'escriure. El teatre li havia absorbit molt de temps i segurament molta prosa breu la devia escriure entre obra i obra però ara que ha decidit deixar els escenaris passarà uns anys fins que aconsegueixi aposentar-se en el lloc d'escriptor de novel·les. En el pròleg de *Vida interior d'un escriptor* Guillem-Jordi Graells diu: «S'ha convertit ja en un tòpic parlar de la incapacitat imaginativa de Puig i Ferrer, i el fet que explotava fins a l'extrem la pedrera de les pròpies experiències i els fets autobiogràfics». Aquesta frase defineix tota l'obra de Puig. La seva obra escrita són paral·lelismes de la seva vida viscuda, i sobte per la seva innocència i senzillesa de les històries que explica. Els arguments no són recargolats, són escenes que ell ha vist i que les ha alterat una mica. Si ens centrem només en els llocs on succeeixen les accions podem parlar de tres espais: el camp de Tarragona (sense mai no dir La Selva del Camp), l'altre espai és Barcelona i finalment, l'herència d'aquell any a l'estranger, França. Els contes presenten un personatge i uns espais normals, s'alternen entre urbans i rurals, i sempre van marcats per una tristesa. El pessimisme de «Les aigües encantades» contagia pràcticament tots els relats. Les narracions són ordenades i senzilles i fa que les històries flueixin perfectament per la ment del lector. Puig ja havia editat part d'aquests relats en vida i ell va posar com a primer el relat «L'home de la ploma a la mà», un conte que ell el converteix en pròleg. Un conte que no deixa indiferent i que critica el rumb cultural i polític del país, ven bé podria ser un retret a Ventura Gassol. El que més atrau de Puig, es també el que més se li ha criticat, aquesta innocència i senzillesa de les seves històries, gràcies a les quals pots anar descobrint la seva vida i la vida dels llocs pels quals va passar.

Publicat al diari *El Punt* el 4 de maig de 2009

Antoni Mateu: noves trameses

MAGÍ SUNYER

Pels voltants de Sant Jordi presentàvem a Reus una nova remesa de poesia que forma part de l'extens projecte d'Antoni Mateu titulat «La gran mentida». Com a mínim, en l'acte es batejaven tres llibres, dos en format convencional i publicats per L'Emboscall, *Li he regalat l'orella tota la nit* i *Si no et creus la gran mentida potser trobis la sortida*, i un altre en cd, *Otros por mucho menos se han hecho guardia civil*. He escrit que els llibres eren tres, com a mínim, perquè possiblement en l'operació n'hi intervenia un altre de títol juganer: *Mao c'est toi*. Incerteses d'aquesta mena es produeixen perquè som davant d'un escriptor compulsiu i entusiasta de la seva obra, en el qual de l'abundància del cor parla la boca, de manera que una conversa amb ell sobre la seva poesia esdevé un allau d'informació que no sempre és fàcil d'assimilar. També perquè Antoni Mateu pertany a aquell sector —tinc temptacions d'escriure secta, però em continc— de la poesia contemporània que està més en contacte amb el món de l'art contemporani que amb els estàndards de la literatura. El seu àmbit és el dels concerts, els vídeos, els cedés, les lectures «alternatives», els happenings, els vernissatges, les instal·lacions, els muntatges, les accions, i amb totes aquestes salses el guisat s'ha de tastar, perquè en cas contrari perd molt. Som davant d'una sofisticació paradoxal, producte de l'abarrocamment de les últimes avantguardes —i les primeres avantguardes ja hi van néixer, barroques—: com en tants altres casos, per accedir a la plena comprensió d'aquesta poesia s'ha d'haver llegit una quantitat espectacular de literatura, escoltat molta música i contemplat molt de cinema —sovint de la mena

menys freqüent— però, alhora, la forma final dels versos és molt simple, el poeta procura amb molt de compte que aparegui com a descurada i, fins i tot, aliterària, en un sentit convencional de la paraula. El producte desconcerta el lector habitual i entusiasma l'adepte. Més encara, en el segon cas, si s'assisteix a les recitacions dels poemes, que provoquen l'adhesió o la repulsa immediata. És una poesia per a iniciats —per altra banda com molta de la que es presenta amb vestits menys sofisticats— que juga amb el lector i el sotmet a unes pressions que sovint no deuen ser compreses, entre sobreentesos, ironies i sarcasmes. Imatges violentes, paisatge de decadència, perversitats, visceralitats, i una insistència obsessiva en el sexe. Provocació, ràbia, suposada naturalitat, escriptura a raig. Però si l'enquadréssim en el naïf, hauríem caigut en la trampa que Antoni Mateu ens ha parat. El poeta ho ha calculat tot, fins i tot el desafiant prosaisme de la poesia. Com els altres escriptors, menteix, fins i tot quan diu que és sincer. L'espontaneïtat és fingida, ho té tot calculat, des del lloc que cada llibre ocupa en la construcció completa —recordem-ho, «La gan mentida»— fins a les dosis d'espontaneïtat que ha d'aplicar. Aficionat com és a les reflexions sobre la pròpia poesia, el lector tendeix a creure-se'l quan afirma « simplement escric » i « per mi / tot —a / desgrat— / és poesia », però en realitat és més sincer quan confessa « sóc / més responsable (...) / que el que tothom pensa » i s'acaba d'explicar quan qüestiona la tan anomenada espontaneïtat: « Un no escriu el que vol / ni el que pot / sinó el que ha d'escriure ». En definitiva, som davant la recerca desesperada, per qualsevol mitjà, de l'originalitat, que ha marcat l'art occidental dels dos darrers segles, i que en aquest moment, en les derivacions que examinem, tradueix la desorientació profundíssima de l'individu i l'artista a aquestes alçades de la història. Ja no som davant les invectives terribles de Poe, Baudelaire o Rimbaud, ni davant la frescor del dadà, els agents de l'ordre han aconseguit domesticar aquesta derivació de l'art, que provoca més tendresa que escàndol.

Publicat al diari *El Punt* l'11 de maig de 2009

BValls de Lletres

ÒSCAR PALAZÓN

El primer contacte que vaig tenir amb *BValls de Lletres*, la revista de la *Comissió de Llengua i Literatura* de l'Institut d'Estudis Vallencs (IEV), va ser de retruc. La Claustrer de Bofarull, membre del consell de redacció, va donar-me'n un exemplar amb motiu d'una entrevista. Es tractava del número 4 d'una publicació de petit format (24 x 17), agradable al tacte i a la vista. A la coberta hi havia una fotografia en blanc i negre d'uns jueus ultraortodoxos enfilats o a punt d'enfilar-se a un reixat, amb el nom de la revista escrit longitudinalment a la part esquerra en grans lletres de color taronja.

Aquest elegant disseny, que no varia mai, és un aperitiu del que trobarem a dins. Però no em refereixo només a la part gràfica, caracteritzada per una composició àgil i una tipografia atractiva que conviden a la lectura. Naturalment, també me'n refereixo als continguts. I és que, segons la declaració de principis dels seus creadors, *BValls de Lletres* «és una petita finestra que s'obre al vast paisatge de les paraules» on tenen cabuda «consells, filosofia, poesia, entrevistes, curiositats, paratges surrealistes, bon humor, il·lustracions que són art, reivindicació de la nostra manera de dir...» És, per tant, una iniciativa modesta (amb un tiratge de 600 exemplars i una periodicitat semestral) però alhora ambiciosa. I el més important és que no ha perdut de vista el principal objectiu amb què va ser concebuda, això és, l'elaboració d'un producte cultural fresc i de qualitat «fruit del treball, de la passió, dels sentiments, de l'ànima». Aquest és el seu motor. Aquest és, doncs, el seu secret.

Si publicar llibres és arriscat, publicar revistes de llengua i literatura encara ho és més. El problema és que, de primera im-

pressió, no ho sembla. En trobem exemples a dojo. Amb una idea, ganes de posar-la en marxa, temps i una mica de calés, qualsevol pot endegar un projecte d'aquesta índole. El que és realment complicat, no obstant això, és mantenir-se dempeus al llarg dels anys. No tothom és capaç de superar la fase inicial, segurament la més crítica de totes. La dificultat de trobar lectors fidels en un món saturat, especialment des que és possible publicar a Internet, és un dels obstacles contra el qual s'estavellen molts. No és el cas de la revista val·lenca, que ha sabut esquivar-lo amb destresa. Després d'una trajectòria de sis anys i onze números, podem afirmar que estem davant d'una publicació consolidada a la qual augurem un llarg i pròsper futur.

BValls de Lletres compta amb una sèrie de col·laboradors habituals, com ara la mateixa Claustre de Bofarull, Jordi de Bofarull, Joan Guasch, Anna Montserrat, Teresa Guasch, Míriam Culleré, Eva Busquets, Marcel Banús, Xavier Rull, Mònica Batet o Núria Ventura. A més, esporàdicament, hi participen altres veus molt conegudes de la nostra demarcació: Roser Llagostera, Noemi Bagés, Jaume Llambrich, Jordi Ferré, Jesús M. Tibau... El resultat és tot un seguit de seccions ben diverses que inclouen, entre d'altres, mostres de creació literària, ressenyes de llibres, qüestions lingüístiques o entrevistes a personatges del món de les lletres. Aleshores, un cop feta la feina, arriba el moment de celebrar-ho. Coincidint amb la publicació de cada número, el consell de redacció de la revista n'organitza una presentació com cal. Sempre hi conviden algun nom rellevant de la nostra cultura, que fa una xerrada a la seu de l'IEV. La nòmina de convidats que han avalat *BValls de Lletres* amb la seva presència és digna d'esment. Hi han passat, per exemple, Jordi Llavina, Lluís-Anton Baulenas, Màrius Serra, Roger de Gràcia o Matthew Tree, la qual cosa suposa una projecció de la revista més enllà del Camp de Tarragona. Tot un motiu d'orgull que mereix rebre les nostres felicitacions.

Publicat al diari *El Punt* el 18 de maig de 2009

Nòmada

OLGA XIRINACS

D'aquesta notable col·lecció de poemes escrits per M. Isabel Ortega, cal saber primer de tot que *Nòmada* vol significar el viatge d'Hèstia, la deessa grega custòdia del foc i de la llar. Viatge a través d'un món que l'ha oblidada i on se sent forastera. És la tragèdia que també podríem veure reflectida en els versos de l'emperador Adrià quan diu: «Ànima, vagarosa i amable, hoste i companya del cos, ¿on viuràs? En llocs lívids, severos i despullats, i mai més no em tornaràs a animar com abans.»

Isabel Ortega se sent nòmada en el seu pas vital pel temps, pel país, pels carrers, pels éssers que troba. Aquest seria el punt principal a retenir, el més important del llibre, el seu sentit. Ser nòmada del propi temps. Nòmada en el cansament i el desengany de qui no se sent habitant sinó turista, transeünt de la pàtria on li toca viure. Isabel Ortega, en la seva mateixa clarividència, sap trobar paradoxalment la bellesa d'un món i d'uns moments que se li presenten inhòspits, com se li van presentar a Hèstia, el seu símbol. I els descriu amb encertada exactitud.

En la poesia catalana dels últims temps no se sol trobar l'eufonia que demanava Marià Manent: aquell so de les paraules en harmonia que condueix el vers no pas a una forçada seqüència de rimes, sinó a la llibertat que porta el seu ritme intern i deixa lliscar les paraules fins al final del poema, sigui quina sigui la forma adoptada pel poeta. Isabel Ortega no es fa esclava de formes que enduririen el seu pensament. Té el do de l'expressió en llibertat i de contenir les idees en la necessària condensació del vers. Cosa difícil en els poetes, la condensació de la paraula, però goig quan

el joc literari permet expressar les idees amb els mots justos, precisos, sempre nous per la mateixa combinació de plenitud, bellesa i atenció al detall.

Nòmada és un llibre ben treballat i, el més important, un llibre vital. La poesia, més que cap altre gènere, ens dóna la màxima aproximació al poeta; en podríem dir radiografia, autobiografia, però el sentit és més profund. Cert que aquests són conceptes interiors, però de dins neix el vers i és una excel·lent aproximació a la totalitat de la persona. Ara bé, hi ha qui opina que un autor se sol posar una màscara quan escriu, que oculta volgudament la seva personalitat. Potser sí, i precisament ho diu M. Isabel Ortega en la seva seqüència «Nomadàries», n. VIII «...i al capdavall els versos / són finestres que un dia / ens van falsejar el món.» Potser és cert, perquè la raó no és sola, única ni exclusiva. Però així i tot, el poema ens revela amb certesa.

Aquest és un llibre vital. Estem acostumats a sentir la paraula 'vital' i associar-la a una energia radiant, acolorida i optimista. En canvi, quan diem 'realisme', imaginem una veritat més dura, grisa i desolada. Però tots dos conceptes formen part d'una mateixa realitat i el que fan és complementar-se i demostrar diferents matisos. Aquests matisos, rics, són els que encertadament ha trobat i escrit M. Isabel Ortega des del realisme que abandona el somni per entrar a la veritat. Per això l'he definit com un llibre vital, com el viatge cap a l'estança desitjada i buscada des de l'atzarosa condició de nòmada.

Publicat al diari *El Punt* el 25 de maig de 2009

Del Joc partit al joc sencer

FINA ANGLÈS SORONELLAS

El segon dijous d'aquest maig just acabat, hem tingut l'oportunitat d'assistir a la darrera sessió del Joc Partit, activitat periòdica que el col·lectiu d'Escriptors del Camp de Tarragona ha organitzat des de la tardor passada al teatre El Magatzem, de la ciutat.

Aquest cop, el Joc Partit es proposava de posar davant del públic dos autors d'una prosa molt bella, precisa i subtil que han atorgat, ara i adés, al paisatge més nostre, el que va de la mar de la Frau a les serralades de Prades, el caire d'antagonista o de protagonista de moltes de les seves pàgines.

Ambdós, Ramon Gomis de Reus i Eugeni Perea de Riudoms, són autors de múltiples facetes; si Gomis és també dramaturg, Perea és historiador i toponimista. I obres seves ja són clàssiques entre els amants de la literatura que sorgeix de la presa de consciència del paisatge que ens envolta i d'unes mirades sensibles, curioses i volgudament ancestrals que l'embolcallen. Llibres com *Cròniques de la Costa Daurada* o *Viatge per la mar de la Frau* de Gomis o el dietari *Les Mallorquines* de Perea, que només pel títol ja fan una picada d'ullet a la gent de la terra, en són exemple. D'aquí, doncs, el Joc Partit que els proposàrem.

I dic, els proposàrem perquè així estava fet, anunciat i previst, però algun follet, no sé si sorgit del fons de la terra o de l'abís del mar, ens va tòrcer l'encontre i finalment el JOC PARTIT va haver de ser a una sola veu, la d'Eugeni Perea, i esdevingué JOC SENCER.

Els Clips Escènics a càrrec de la companyia del teatre El Magatzem encetaren, com sempre, l'acte donant força a la prosa delicada, precisa, intel·ligent d'aquests autors, ara embastada, ara cosida amb mots del Camp.

I tot seguit, sol a escena, Eugeni Perea, sense deixar de fer sentir la veu del company absent, presentà la seva obra, ens confià opinions, defensà convenciments, explicà anècdotes i féu participi d'experiències un públic molt atent, interessat a no perdre's ni un sol mot i, ben aviat, convençut de conèixer o de descobrir la solidesa de l'autor i de la seva l'obra.

Ens parlà des de la seva condició d'historiador i literat (i no saltres hi afegim «i de professor universitari») de com hi ha d'haver correlació entre història i literatura. No hi ha res —va venir a dir— que es doni en compartiments estancs. Tot s'interrelaciona i és des de la reciprocitat i des d'allò que és mutu que ens podem apropar al que més s'assembla a l'objectivitat pretesa en el cas de la història o a la versemblança buscada en el cas de la literatura. Però només s'hi arriba —seguia Perea— si s'hi accedeix des de múltiples vessants. Una de sola no serveix. Té mancances. I així, mig monòleg, mig conversa amb el públic assistent, s'anà trenant un Joc que per molt que fos sencer arribà a la fi.

Però encara voldria escriure, si se'm permet elucubrar, que no m'estranyaria gens que la situació inesperada que l'Eugeni Perea va viure al teatre El Magatzem un dijous de maig li hagués anat com anell al dit i hagués acabat instal·lat, després del mig ensurt inicial i encara que seriós, responsable i convincent, en un mena de gran divertiment. I ho dic per com li agrada de fer ficció pels camins de la literatura, de la història, dels records, de l'univers que fa sorgir d'una anècdota, d'una vivència quotidiana

I vés a saber si un dia o altre, aquest diàleg amb ningú o amb ell mateix, que va haver de viure i mig inventar, no esdevindrà novel·la en forma de dietari, dietari fictici o ficció en forma de dietari en el que seria un nou volum en la línia de *Les Mallorquines*, *Gastronomia Divina* o el premiat *Els pòlders de la memòria*.

En fi que a veure venir! Això —reblaria l'Eugeni— si Santa Llúcia ens conserva la vista.

Publicat al diari *El Punt* l'1 de juny de 2009

Poesia d'alta tensió

ÒSCAR PALAZÓN

No cal ser un expert en botànica per saber que les plantes no creixen així com així. Per tal que un jardí faci goig és necessari seguir unes normes bàsiques. A banda de les dosis justes de sol, aigua i adob, hi ha un altre factor que no sempre es té en compte: el terreny ha de ser-hi propici. Un sòl massa argilós, per exemple, pot ser fatal per a determinades espècies vegetals.

Tant si ets jardiner com si ets poeta, la tria del terreny és fonamental. Rosa Comes (Tarragona, 1973) n'és ben conscient. Poema a poema, ha anat creant un espai propi per a conrear la seva poesia i treure'n el màxim partit. Es tracta d'un espai que ja va insinuar a 3: *atzar* (Arola, 2007) i que ara confirma i referma a *Evito el verb* (Cossetània, 2009), la continuació natural del seu projecte poètic. Un espai on la poeta s'hi sent com el peix a l'aigua. Un espai que, si fos pel·lícula, segurament s'intitularia «La vida secreta de les paraules». I és que l'hàbitat de la Rosa Comes poeta és la sintaxi, els elements de l'oració, els signes de puntuació, el vers mateix.

En una entrevista de l'any 2007, Rosa Comes va afirmar: «m'agradaria molt que [la meua poesia] s'assemblés a una emoció, a aquell corrent elèctric indefinible que et passa pel cos quan vius determinades situacions». No obstant això, tots els que coneixem la seva obra sabem que una declaració de principis així es queda curta. La seva poesia no s'assembla a una emoció: la seva poesia és emoció. Rosa Comes no només sap transmetre aquest corrent al lector, sinó que a més, en algunes ocasions, és capaç d'electrocutar-lo. Comproveu-ho vosaltres mateixos. Obriu *Evito el verb* i

llegiu-ne el primer poema, on trobareu el següent vers: «tu ja ets per mi un trist soroll». Com és possible que vuit paraules tinguin tanta força? No ho sé. Tan sols sé que només la literatura de debò pot produir descàrregues poètiques d'un voltatge tan alt.

Segons el meu parer, aquest poemari presenta dos eixos temàtics que destaquen sobre els altres. Per una banda, *Evito el verb* parla de la recerca de la veritat. A través de la imatge del mirall —recurrent al llarg de tot el llibre com a missatger d'allò que és real i desitjable—, la poeta emprèn un viatge ple de vicissituds emocionals. Ho fa disposada a arribar al final sense defallir, ja que «morir és deixar de definir la veritat». Però el camí no és fàcil. És ple d'obstacles. I l'obstacle més difícil de superar és el propi mirall. Si bé implica proximitat, al mateix temps esdevé l'«aire que hi ha entre nosaltres», és a dir, una barrera infranquejable. Aquesta és la gran paradoxa. Aquest és el veritable drama de l'existència.

Per altra banda, si a *3: atzar* s'hi detectava una pugna entre la part visceral i la part cerebral de l'individu, a *Evito el verb* també s'hi lliuren diverses batalles. Hi apareixen elements antagònics clarament enfrontats com ara la memòria i l'oblit o el tu i el jo. Però potser la dicotomia més evident és la que es crea entre descripció i narració. A l'hora d'escollir, la poeta es queda amb la primera. «Sóc descripció i tu també», ens diu. I és que la descripció atura el temps. Això és el que vol la poeta: congelar el present per despullar-lo del seu caràcter fugisser. Per això renega de la narració. Per això evita el verb. Perquè el verb significa moviment. I el moviment, ja se sap, ens condemna a la memòria i a l'oblit.

Cal dir que el to predominant d'*Evito el verb* és agredolç. Tanmateix, el llibre finalitza amb un toc d'optimisme. Al darrer poema llegim: «retrobo el fil de l'argument, la història que ens explica i ens manté dintre del món». Per això podem tancar el llibre amb un bri d'esperança. La mateixa esperança que sentim com a lectors, confiant que la Rosa ens regali un altre poemari ben aviat.

Publicat al diari *El Punt* el 15 de juny de 2009

L'agulla en un paller I, de Xavier Amorós

JESÚS FIGUERES

Aquest extens i intens volum III de l'Obra completa de Xavier Amorós, editat per l'Ajuntament de Reus, a cura de Rosa Cabré i introduïda per Pere Anguera, té dos punts de mira que n'expliquen la forma i el fons. El primer és la idea que té l'autor de la virtut de la seva obra: «Tinc, però, l'afany d'escriure com si la meva prosa escrita fos la transcripció d'un relat a viva veu, un bocí de conversa corresponent a un sol interlocutor i d'unes proporcions desmesurades», diu a la justificació. I l'altra: «Pere Anguera em va saber convèncer de reconduir el fil de les memòries canviant, això sí, el que tenien de familiar i íntim per una preocupació i uns objectius de caràcter més cívic.»

Efectivament, En *El camí dels morts*, l'Amorós relata la proclamació de la República, la guerra civil i el primer any de postguerra, dels vuit als disset anys de la seva vida. És la mirada d'un infant i adolescent a cavall entre Reus i Pradell de la Teixeta on hi sojorna quan els nacionals comencen a bombardejar Reus. És la part més íntima amb poca implicació social, però d'una gran intensitat emotiva. Un fet transcendent fou la mort del pare que desvia les intencions de l'Amorós d'estudiar a Barcelona i es queda a Reus a treballar a *Las Américas*, als baixos de cal Bofarull, d'on son pare era soci.

Temps estranys (1941-1950), segona part del volum, segueix la pauta marcada per Anguera. L'Amorós hi descriu amb prosa realista, no mancada de lirisme, la implicació del seu jo en l'àmbit cívic reusenc. La presència de l'autor en tots els caires socials de la capital del Baix Camp és exhaustiva. El personatge-narrador-

autor ens captiva ja d'entrada per la quantitat d'interessos que respira. Home d'acció, no exempt de reflexió: esportista, amant de les ballarugues i del *dolce far niente*, actor de teatre, locutor i guionista a la ràdio, rapsode en àmbits diferents, tertulià, poeta i prosista, animador i resistent cultural. I me'n deixo.

Un fet digne d'esmentar és un servei militar llarg i discontinu, ple de fets explicats en clau d'humor que traspuen l'absurditat i l'arbitrarietat de la casta militar franquista.

La nòmina de personatges, activitats i institucions que descriu és interminable. Només unes mostres. Joaquim Santasusagna, que li obrí la casa i el cor, és l'animador de les sessions poètiques clandestines a diferents indrets del Camp; —alcoverenc com sóc, m'ha tocat la fibra local les organitzades al mas de Mont-ravà a frec del Glorieta i la frustrada al mas de Geperut. Repassa els itineraris vitals del Sr. Creus, soci de la botiga, amb una descripció plena de lirisme, de JM Arnavat, d'Antoni Correig, de Mn. Muntanyola, de l'editor i activista radical Torrell de Reus, d'Enric Aguadé que obre el Centre de Lectura l'any 1948 i de la lluita de l'Amorós per la catalanitat de la Institució, dels tarragonins Joan Antònio Guàrdias i de la jove Núria Delclòs.

Repassa amb fruïció detallista les anècdotes pervingudes a la botiga de roba *Las Américas*, el teatre fracassat al Centre Catòlic i a l'Orfeó Reusenc, els Jocs Florals clandestins, la fundació del Centre Excursionista de Reus —sota l'empara de Santasusagna—, i, en el clos del Centre de Lectura, «Els amics de la poesia» i l'aula de Declamació.

Ja al final de tot, Amorós, apunta un gir. La mirada surt de Reus. És hora de trencar barreres i apostar per la literatura catalana de postguerra. Els resistents culturals de Reus entren en contacte amb Joan Triadú i Maria Aurèlia Capmany i els conviden al Centre de Lectura.

Xavier Amorós: vital, compromès, activista, prolífic i esforçat.

Publicat al diari *El Punt* el 22 de juny de 2009

Joc Partit 2009-2010

MAGÍ SUNYER

Arrenca la nova edició de Joc Partit. Durant el curs 2009-2010, Escriptors del Camp ofereix al teatre El Magatzem de Tarragona una altra remesa de diàlegs entre escriptors de la comarca, continuació de la que el curs passat va funcionar molt bé, amb una gran assistència i participació de públic i amb unes sessions molt diferents entre elles, totes d'un gran dinamisme i que van servir per comprendre millors les raons d'unes escriptures. La coincidència de dos escriptors durant una mica més d'una hora va provocar unes interaccions que van interessar als assistents i van incitar-los a la intervenció, en algunes ocasions de manera molt viva. Per al curs 2009-2010 hi ha previstes sis dates, de novembre a maig. Obren el cicle, el dia 12 de novembre, els escriptors reusencs Josep Frederic Pérez i Jordi Folck, especialitzats en novel·la juvenil i que tenen una bona quantitat de títols molt llegits al mercat; el 10 de desembre arriba el torn de la narrativa per a adults, amb el vallenc Lluís Figuerola Ortiga i la reusenca Rosa Pagès, tots dos amb novetats recents, de poesia i contes, respectivament; el 14 de gener, el tarragoní Pep Blay i la reusenca Isabel Olesti, dos narradors amb una gran varietat de registres, parlaran sobre l'obra d'un i altre; el debat sobre poesia s'encetarà l'11 de febrer amb Gòria Ganga i Xavier Jové, dos tarragonins amb registres diversos; l'11 de març, Josep Santesmases, de Vila-rodonà, que ha recreat els paisatges del Gaià, i Ramon Gomis, reusenc que ha descrit la costa de la mar de la Frau, debatran sobre literatura i paisatge; deixarem el mes d'abril per a les novetats de Sant Jordi i el mes de maig es tancarà el curs amb un nou debat poètic entre dues tarra-

gonines, Isabel Ortega i Rosa Comes. En aquesta ocasió, Joc Partit, una iniciativa d'Escriptors del Camp, activitat del Departament de Filologia Catalana de la Universitat Rovira i Virgili, compta amb la col·laboració de l'Ajuntament de Tarragona, de la Institució de les Lletres Catalanes, de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana i del Teatre El Magatzem, de la Cooperativa Obrera, que proporciona el local i els clips escènics, lectures dramatitzades de textos en cada sessió. Com l'any anterior, és un programa pensat perquè les més diverses manifestacions literàries s'hi trobin a gust, un programa que dóna la mesura de la potència creativa del territori en l'àmbit de la literatura, una potència que es visualitzarà en la sèrie de webs que es dediquen a cada escriptor que participa en les sessions, de manera que, entre els dedicats als que van comptar amb una Trobada d'Escriptors i els que han debatut, debaten i debatran a Joc Partit, es disposa, i progressivament es disposarà encara més, d'informació actualitzada a la xarxa sobre la creació literària en aquesta part del país. Les idees per a una amplificació de l'activitat que es duu a terme en aquest camp són moltes i, si es poden realitzar, potenciaran la imatge col·lectiva i individual de la literatura camptarragonina. Els beneficis seran per als escriptors, però, sobretot, per al territori, que tindrà —ja comença a tenir— una idea més precisa de l'activitat que s'hi desenvolupa en aquest camp artístic, un dels més destacats i més clarament dimensionats de tots el que hi tenen representació. Convidem els espectadors a participar-hi, a escoltar les reflexions dels escriptors i a intervenir-hi amb preguntes i objeccions. El curs passat va funcionar amb la plena satisfacció de tothom; en aquest s'han de millorar els resultats, encarats al gaudi estètic i a comprendre les raons profundes que mouen els escriptors a escriure d'una determinada manera, els secrets de cuina i de taula de la literatura.

Publicat al diari *El Punt* el 9 de novembre de 2009

Óssa Major

(Aproximació a la *Poesia completa* d'Olga Xirinacs)

MARTA MATAS I FINA COSTA

«... le temps s'en va, le temps s'en va, Madame». I la dona, que abans fou noia i molt abans nena, mira per la finestra abocada al mar i escriu. Escriu des de la saviesa del seu bagatge vital («Em vaig fer gran llegint poetes: de llegir-los, creixia;/ cames i braços s'allargaven com l'heura a la paret de pedra»), des de la salabror que aspira i li parla d'un temps antic, batec constant dels seus versos («Fregàvem la cara a la paret ardent d'enyorança romana»), des de l'enyor reivindicatiu per tantes «memòries apagades» i des de l'esperança retrobada més enllà de la postguerra («a poc a poc, hi va tornar a haver estels/ per als nostres ulls d'infant»), des de l'evidència aclaparadora del pas del temps («/feia fred, amor,/ al corredor dels anys!»).

La poesia d'Olga Xirinacs és una amalgama de tons, d'olors, de colors, de música, de referències pictòriques que conflueixen per evocar l'alè més vitalista del caràcter mediterrani. Tots els elements de la terra hi són presents, tots els moments de l'any descrits, totes les sensacions del cos intuïdes. I, darrera cada paraula, l'evidència d'una experiència viscuda intensament i l'afany per deixar-ne l'empremta eterna («cada nit,/ princesa nua, t'escriuré a la pell/ les paraules que tu m'has ensenyat.»). I la ciutat —«princesa nua»— es troba a l'inici de cada vers, de cada imatge, present per justificar-ne la seva dependència («Depenc de cos i pedra / i les arrels se'm nuen al cervell») i el seu retorn cíclic i necessari

(«Tots els camins que has fet tornen a tu / per terra i mar en una tarda estesa»). I, tanmateix, més enllà del mar, més enllà del poble que l'ha acollida i dels indrets europeus descoberts, la seva poesia es desborda i envaeix tots els racons de l'ànima, convertint en art tota cosa anomenada.

«... le temps s'en va, le temps s'en va, Madame». I entre versos reviscolem l'amor prematur pels llibres («Teníem un paradís que trèiem dels llibres antics, / i era verd clar i verd fosc/[..] / Després tot quedava tancat als llibres,/ que guardaven la llum definitiva»), els senyals inequívocs que defineixen la ciutat i la manera amament com se li adreça («Et sento viva i tesa», « Et sento encara esclava», «T'endevino les hores que plores» o «L'estiu se t'endureix / a les façanes sense dents»), la quotidianitat que flueix per la seva poesia i que, impregnada d'un enyor tan real com proper («Trista, trista, la tarda de diumenge), ens retorna la dona que ens creuem mentre passeja i assaboreix àvidament la ciutat («em sento ingràvida / si baixo sense pressa els carrerons/ i escolto les converses diluïdes/ entre el fum de l'ofrena / dels pans de cada dia»)

«... le temps s'en va, le temps s'en va, Madame». I dona i literatura es fusionen en un mateix cos. La dona feta sentiment, dotada d'una sensibilitat extrema, que practica un *voayerisme* punyent més enllà de la transcendència que trasllueix l'aparença. La dona incòmoda, obsedida a reivindicar la seva situació marginal. La dona que eternament mira el mar («Tinc finestres a mar/ són els meus ulls») i pren consciència de la mida de la pròpia vida (No sóc res més /que el besllum / del foc endins: / terra i sang / fonen l'hora / de l'única / veritat»)

«El temps se'n va, el temps se'n va, senyora, / no és el temps, som nosaltres que marxem...» Ho va escriure Ronsard i l'Olga Xirinacs n'aprofita el vers com a antídoto d'un mal averany. Potser no calia: desafiant el temps, el deix de la seva poesia promet llargues reminiscències («Volíem que els déus ens ungissin de llums immortals»), més enllà del propi desig.

Publicat al diari *El Punt* el 16 de novembre de 2009

Música, sexe i literatura

ELGA CREMADES

A *Eròtica Mix*, Pep Blay relata quatre històries en què sexe i música es barregen a través de les passions, els excessos i les emocions de les vides dels personatges.

En un món envoltat de música —amb artistes, falsos artistes, cançons i melodies que marquen el ritme dels esdeveniments—, l'autor desenvolupa quatre aventures que permeten observar, des de diferents punts de vista, la complexitat de les relacions humanes.

Cadascuna d'aquestes històries, en què es va veient que «música i sexe són dues grans virtuts», o bé que «el sexe i la música poden ser el motor de la virtut» (pàg. 223), està introduïda per una petita glosa en què el *Dj Penis* i la *Vagina Pop* (noms que, per la seva part, fan explícita la idea del llibre) s'endinsen en l'emoció principal que guiarà l'argument del relat.

A la primera història, «Tuijosomsexe.com», el món virtual i el real es troben en una confusió entre sexe i amor a través d'un recorregut pels diferents festivals de música de l'estiu (dels quals el protagonista es declara apassionat). Del Primavera Sound fins al BAM (el festival de música independent de Barcelona), passant pel Festimad, el Sonar, el Viñarrock, el Senglar Rock o el Rock in Rio —entre molts altres—, cada nova experiència musical representa una nova experiència sexual. D'una forma explícita i excessiva, el protagonista es veurà immers, gairebé sense imaginar-ho, en unes experiències que el fascinaran i, alhora, el desestabilitzaran i li canviaran la visió del món. L'autor intenta endinsar-se en la ment del personatge: sense estalviar-se els detalls, comentarà les seves sensacions i actituds —tant *físiques* com *psíquiques*—

davant relacions aparentment impossibles, que el conduiran cap a un final sorprenent, en què ell mateix prendrà el relleu del que havia estat, aparentment, una fantasia virtual.

La segona, «Cartes d'amor a la Dona Bombolla», en què el sexe és substituït per l'amor (el desig carnal per l'espiritual), recull els missatges escrits entre els dos *Últims Romàntics*, dos artistes apassionats (a la seva manera) que, malgrat els seus escassos rencontres, es desplacen i es troben a través de la música. Cohen, Bach, Purcell, Montsalvatge, Vivaldi, Comelade, i Björk, entre d'altres, permeten descriure cada nou sentiment i record dels protagonistes. Cada peça aporta un nou sentit a la seva relació, cada nova coincidència musical els fa estar més a prop i atorga un significat als seus *t'*, que s'intensifiquen i es desfan al mateix temps que apareix i desapareix la seva passió.

La tercera història (7') torna a presentar excessos i truculències eròtiques: exposa un casament acabat en un assassinat que, aparentment, té com a fil conductor el número 7. La càbala, el nom del protagonista, la capella, els personatges (encarnació dels set pecats capitals), *Seven* de David Bowie... Tot un seguit de números set que ajudaran a resoldre el cas.

I, finalment, l'última història (que dóna nom al llibre) torna a presentar la virtualitat, encara que aquest cop des d'una perspectiva més realista que al principi: una ruptura i la por a la solitud porten el protagonista a crear una identitat virtual falsa —s'inventarà un artista—, identitat a través de la qual es creurà capaç d'assaborir l'èxit. La música, com sempre, hi serà per renovar sentiments, aportar noves experiències i guiar els personatges en el camí de la vida.

Tot plegat, doncs, quatre històries en què una àmplia gamma d'artistes i peces musicals ens condueixen a les entranyes de les vicissituds, els tabús i els excessos sexuals de la vida dels protagonistes, però també a les seves emocions i al seu romanticisme més profunds.

El mirall de la metròpoli

ÒSCAR PALAZÓN

Fullejant qualsevol volum de «La imatge que parla», la col·lecció més poètica del catàleg d'Arola Editors, comprovarem que el nom n'és d'allò més escaient. La imatge parla, en efecte, i a més és la primera a fer-ho. La imatge sempre s'anticipa a la paraula.

En el cas d'*El mirall de la metròpoli*, publicat el proppassat mes de febrer, els nostres ulls es fixaran en les fotografies de Cristòbal Garcia tan bon punt l'obrim. Trenta-vuit instantànies en blanc i negre que capturen uns paisatges ferits i abandonats. Piles de runa, deixalles, andròmines, arbres morts, camps erms, cases en ruïnes... Aquestes són les imatges inquietants i gairebé apocalíptiques que ens regala el fotògraf, convidant el lector a endinsar-se en els textos que les acompanyen i les complementen. O és a l'inrevés?

I és que els poemes d'Alfredo Gavín, de vegades, semblen descriure les fotografies de Cristòbal Garcia. Als seus versos s'hi respira la mateixa angoixa i desolació. Paraula a paraula, el poeta va teixint un espai buit i, alhora, contradictori. «L'home sempre hi és en absència», afirma al poema XIX. Com a les imatges del llibre, on no apareix cap figura humana (fins i tot a la parada d'autobús de la fotografia número 10 no hi ha ningú).

Aquesta contradicció continua —o millor dit, comença— a les citacions de Ponç Pons, Josep Palau i Fabre, Gerard Vergés i Fríos Santos García que encapçalen el llibre. O potser no. Tal vegada comença al mateix títol: *El mirall de la metròpoli*. No obstant això, encara és massa aviat per a saber-ho. Primer haurem de llegir alguns dels poemes que el componen. I aleshores sí. Aleshores ens adonarem que aquest mirall no reflecteix la metròpoli, sinó

que està encarat cap a fora. El mirall, doncs, actua com a cuirassa de la metròpoli. La protegeix. La manté oculta. I únicament ens n'ofereix una visió esbiaixada i distorsionada. «Als afores no hi ha l'home: / hi ha les restes de l'home, / l'òxid de l'home», diu el poeta. I, més endavant, hi afegeix: «hi ha l'altra cara de l'espill de l'home». Com les fotografies del llibre, els poemes de Gavín només ens mostren imatges de la perifèria. De la metròpoli no hi ha ni rastre.

Des d'un punt de vista més concret, *El mirall de la metròpoli* també tracta un dels grans temes de la literatura: el pas del temps. El poeta fa referència al present emmirallant-se en el passat («No som el que els pares van somiar per a nosaltres» o «Som els fills d'aquells que van patir / l'empenta de les fustes enfosquides / l'obstinació de la creu enaltida»). Així mateix, constata que la noció del temps ha adquirit una altra textura («Allò que era accelerat fa deu anys / ara ens sembla que té / la velocitat del cotó»). El temps és, doncs, un enemic més, però és acceptat com a inevitable amb un pòsit de resignació.

Pel que fa als aspectes formals, cal dir que molts dels poemes de Gavín es basen en la repetició d'una mateixa combinació sintàctica. Aquest recurs és força efectiu, ja que provoca una sensació d'acumulació que evoca les imatges de l'abocador i els munts de brossa que il·lustren el llibre: «Mai deixar que es facin / arenes dels anys, / arenes de les fúries, / arenes de les pors». Així acaba *El mirall de la metròpoli*. Amb un bri d'esperança i optimisme. La resignació que comentàvem abans s'ha esvaït. Ara tan sols queda una llista de «propòsits per avui». El temps ens dirà si serem capaços de portar-los a terme.

Publicat al diari *El Punt* el 30 de novembre de 2009

Més que escriptors

MARIONA BERTOMEU

El dia 12 de novembre, al teatre El Magatzem, es va celebrar la primera edició de la temporada 2009-2010 del Joc Partit, una activitat literària organitzada pels Escriptors del Camp (ESCA) i el Departament de Filologia Catalana de la Universitat Rovira i Virgili, oberta al públic, en què diversos autors del Camp de Tarragona mantenen un diàleg breu per parelles i comparteixen les seves opinions i experiències relacionades amb el món de la literatura.

Els protagonistes d'aquest primer diàleg van ser els escriptors Josep Frederic Pérez i Jordi Folk. Aquests dos reusencs, arquitecte l'un, i publicista, fotògraf i actor l'altre, han publicat diversos títols destacables de literatura juvenil, com *El quart vent* o *El manuscrit*, respectivament. Folk va prendre la iniciativa i va encetar el diàleg amb la presentació del seu company, Josep Frederic Pérez, que va publicar el seu primer llibre (*Eclipsi solar*) quan tenia només 16 anys. Ambdós autors van convergir immediatament en una idea clau: tot i que la literatura és un ofici, hi ha pocs escriptors que puguin viure exclusivament de les seves publicacions. La creació literària esdevé, a la pràctica, una afició, ja que la dedicació a aquesta tasca es limita al poc temps lliure que resta després de complir amb les obligacions laborals i familiars. Tot plegat condiciona, inevitablement, la fluïdesa i l'espontaneïtat de les produccions literàries. Aquestes limitacions endarrereixen la data de publicació de les obres i obliguen els autors a cercar alternatives per pal·liar les conseqüències del ritme de vida que els subjuga. Pérez, per exemple, sol dur sempre un bloc a sobre per prendre nota d'aquelles idees i situacions que inspiren, totalment o parcial, les seves narracions; precisament així és com va sorgir l'embrió

d'El quart vent, una de les obres més destacades d'aquest escriptor. De fet, no és estrany que un autor plasmi experiències reals als seus escrits: un malson recurrent d'una nit de vacances de Folk va donar peu a l'última frase de la novel·la 666 calaixos.

L'artifici literari va ser un altre tema destacat de la conversa. Pérez va explicar que sovint rellegeix les seves obres passat un temps, i habitualment sol pensar que l'última que ha escrit és la millor; d'aquesta manera, l'autor pren consciència plena de la seva evolució. L'estil planer d'aquest escriptor fa que la seva obra arribi molt fàcilment al públic. És el cas, per exemple, d'Una setmana més, sisplau: els joves s'impliquen tant amb aquesta novel·la que diversos instituts han decidit posar-la en escena. L'autor va afirmar que mai tanca del tot el final de les seves narracions i que evita al màxim les segones parts, fins al punt que, en el suposat cas que mai en fes alguna, no reprendria el fil argumental de la primera novel·la. Folk, per la seva banda, va fer referència al personatge: és una figura clau per l'escriptor, que ha d'estimar tan els personatges bons com els dolents, ja que tots tenen una personalitat pròpia. Folk utilitza el personatge com a eina d'artifici literari a El manuscrit de les bèsties, novel·la on fa aparèixer un personatge anomenat Jordi Folk, que no hem d'identificar necessàriament amb el mateix escriptor. Sovint, el lector comet l'error d'associar un personatge amb l'autor de la narració; però cal tenir en compte que la literatura és ficció, encara que l'escriptor extrengui elements de la realitat, de l'univers que l'envolta.

La conversa també va tractar qüestions més pragmàtiques. Els autors cobren un tant per cent molt baix de benefici per llibre publicat, fet que dificulta que la creació literària es pugui convertir en l'única professió dels escriptors. Publicar no és senzill, ja que les editorials s'interessen més en les obres comercials que en les que realment tenen un valor literari. Tot plegat fa que guanyar un premi sigui molt rellevant per un escriptor, ja que no només reconeix i compensa econòmicament el valor de la seva tasca, sinó que també garanteix la publicació i la difusió de la seva obra.

La conclusió que podem extreure d'aquest diàleg, amè i fluït des del principi fins al final, és que darrere de la figura de l'autor hi ha una persona carregada de deures i obligacions, com qualsevol altra, que esdevé especial perquè, amb un amor completament desinteressat, dedica cada petit instant de temps lliure a la seva gran passió: la literatura.

Publicat al diari *El Punt* el 7 de desembre de 2009

Nous contes mesopotàmics

JESÚS FIGUERES

Jo que només sé que Robert Benaiges és l'actual alcalde de Cambrils i que ha publicat algun llibre, em pregunto —no sé si tinc dret a fer-ho— ¿d'on li ve a l'autor aquesta inclinació tan profunda per la Mesopotàmia? Quan jo estudiava m'explicaren que era un focus molt important de civilització, que en provenia, entre altres aliments, el blat. També que les cultures es poden perfilar al voltant de la trinitat de les gramínies: el blat (cultura occidental), l'arròs (cultura oriental) i el moresc (cultura ameríndia). Em contaren que el paradís terrenal bíblic es trobava en algun indret dels fèrtils vergers mesopotàmics. Podríem dir que som un apèndix mesopotàmic.

Si faig aquesta digressió inicial és perquè a mi sempre m'ha corprès el territori que s'estén entre els rius Tigris i Èufrates. Em fascina la seva història, cultura, arqueologia. Per nosaltres pot semblar que és un lloc de pas entre occident i l'orient. Benaiges ens el centra al punt just. És un territori tan ric i envejable que els pobles de la vora se n'han volgut emparar; de sempre que ha exercit una força centrípeta tan abassegadora que dura fins als nostres dies. ¿Com s'expliquen sinó les dues guerres de l'Iraq a cavall del canvi de mil·leni empresa per la coalició occidental?

Robert Benaiges amb cinc nous contes ressalta la centralitat de Mesopotàmia i ens brinda un tast dels homes, del pensament, dels imperis, de les religions i altres fets culturals que han sadollat aquest vast territori.

En el primer el primer conte, «Assiris», ens relata la personalitat d'Assurnasirpal que en boca dels seu escriba és bon amo,

exigent, just, bon pare i espòs, culte i religiós. Tanmateix és cruel amb els seus enemics. Aquesta dicotomia d'actuació la resol dient «que l'home neix pur i que es corromp de seguida per l'instint animal que portem dins».

A «Macedonis» parla d'Alexandre el Gran. Del seu regnat efímer, de la seva mort i de la descomposició de l'imperi que va crear. Nosaltres el veiem des del vessant grec, en canvi dins el relat pren la categoria integral que va tenir al l'orient pròxim i mitjà que conquerí. Un detall n'és el nom que li han atribuït les diverses cultures: Eeskandar-e Maqduni els perses, Dhul-Qarnayn, en la tradició de l'Orient Mitjà, Al-Iskandar al-Kebeer en àrab, etc.

«Maniqueus» ens il·lustra sobre aquesta religió creada per Mani basada en la distinció entre el bé i el mal, en la purificació del cos i de l'ànima a través de l'observança d'un ritus estricte. El narrador es considera un deixeble de la Gnosi, un fidel cristià, un budista pacient, un mag del zoroastrisme, un jueu, un panteista, un sintosista, un lector de Lao.

Salah al-Din Yusuf ibn Ayyub —el nostre Saladí— és el personatge central d'«Aiúbides». Home d'origen kurd, exemple de gran estrateg, conqueridor dels llocs sants en mans d'uns regnes croats sumits en la fragmentació, en el pillatge i en les pugnes internes i creador d'una nissaga que donà estabilitat al Pròxim Orient, i tanmateix fou perseguit pels *bashbashin*, fanàtics ismaïlites.

L'últim conte és «Periodistes» que narra, en el context de la guerra de l'Iraq, la mort d'un periodista a mans dels islamistes radicals. En un article a punt de publicar diu: «Bagdad, en el melic de món, és avui una ciutat en ruïnes [...]. La guerra de l'Iraq és una més a sumar en la llista infinita de guerres, a fer prevaldre un poder sobre un altre, un culte sobre un altre, una diferència sobre una altra o una opinió sobre una segona.»

Ah, i no deixeu de llegir els comentaris de cada part del llibre!

Publicat al diari *El Punt* el 14 de desembre de 2009

Me'n torno al carrer Kieran

CRISTINA GARRETA GIRONA

La frase que dóna el títol al llibre la diu en Bru, un jove de 18 anys que en fa 5 que és orfe de pare i mare i que des de llavors viu amb una tia-àvia a Irlanda. Cada estiu, ve a passar-lo a casa d'uns amics dels seus pares, que a la vegada són els pares del seu millor amic, en Raimon. Aquest estiu, que ja és major d'edat, alguns esdeveniments canvien el seu entorn i el fan entrar de ple en el món dels adults. Potser per això en Bru és un jove sorprenentment madur, que sap mantenir-se al marge de les coses que no li interessin, i es preocupa pel seu amic. En Raimon no porta bé la separació recent dels seus pares, ha fet un amic nou que només pensa en la moto i les noies, ha deixat els estudis i comença a trobar el seu amic de tota la vida avorrit i pesat. Els sentiments dels nois per la Cèlia, la descoberta d'un diari personal de l'Eulàlia i la misteriosa tia Àgata proporcionen a la novel·la un to sorprenentment emotiu.

La lectura d'aquesta novel·la resulta sorprenent, perquè d'entrada ens sembla un text molt àgil, amb un estil molt directe, de frase breu, amb poques descripcions (ni de personatges, ni de paisatges, ni d'escenaris), però en realitat arriba a tocar a fons i a fer sentir al lector un bon nombre de sensacions (un primer amor i un primer desamor, la por, el dolor, el fracàs, però també la noblesa i la temperança). De fet s'hi nota que l'autora coneix molt i molt bé l'actualitat dels joves d'avui, els seus interessos i també els seus hàbits de lectura, i ha sabut com fer un llibre que els resulti interessant. Interessant en la totalitat del significat de la paraula, i no només divertit o amè. Interessant perquè els per-

sonatges, principalment els joves com en Bru, la Cèlia, en Sesé i en Raimon ens ensenyen coses, ens mostren les seves respostes davant les situacions de la seva vida de joves.

Però la M. Lluïsa Amorós no es conforma a fer una novel·la típica per a joves amb personatges joves i problemàtiques comunes als joves que resulten difícils de plaure els que ja no són tan joves. Fer-ne la lectura amb 40 anys, és una experiència interessant perquè també els personatges adults ens poden ensenyar. Són l'Eulàlia, la Marta i el Josep i fins i tot l'Hipòlit el rocker que amb les seves actituds il·lustren algunes de les relacions humanes més properes.

Que a ningú li faci por que l'autora sigui de Reus i això pugui enfarfegar de localismes i singularitats típiques de les nostres contrades, perquè si és cert que el protagonista es mou entre aquesta ciutat i Cill Chainnigh, a Irlanda, només en tindrà la mesura justa que l'acció demana, tal com deia Margarida Aritzeta en l'acte de presentació del llibre «com l'espai inevitable que es mostra perquè sense aquest espai no hi hauria discurs. Però amb la modèstia de ser només la dimensió necessària com perquè autora i lectors ens hi sentim còmodes.»¹

Publicat al diari *El Punt* el 21 de desembre de 2009

1 Maletasarda.blogspot.com

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

www.escat.cat

 escat
escriptors del camp de tarragona